

GLADSAXE

Handleplan

for læsning i Gladsaxes skoler

"Vi er optaget af, at alle elever skal lære at lære, og at de skal lære så meget de kan."

Indhold

Forord 2

Indledning 4

Læsning og literacy – en fælles grundforståelse 6

Gladsaxe læseformel 8

Læsning og skrivning i fagene – at lære et fag er at lære et nyt sprog 9

Læsning i skolen – struktur og strategi 11

Brug af data 11

Kapacitetsopbygning 14

Læsevejledere 14

Læringskonferencer på skolerne 14

Kompetenceteam på skolerne 16

Udvikling af sprog og kommunikation i dagtilbuddet 16

Forældrene i samarbejde om læsningen 17

Læselæring gennem hele skoleforløbet 20

0.-1.klasse 20

2.-3.klasse 24

4.-5.klasse 28

6.-7.klasse 32

8.-9.klasse 36

Børn i læsevanskeligheder 40

Forståelse af læsevanskeligheder 40

Elever med ordblindhed 40

Tosprogede elever 43

Guideline vedrørende elever i læsevanskeligheder 44

Læseskolen 46

Bilag 48

Relevante links 49

Forord

Vi er i fuld gang med at realisere folkeskolereformen og udvikle fremtidsorienterede og målrettede læringsmiljøer for alle børn i kommunen. Vi er optaget af, at alle elever skal lære at lære, og at de skal lære så meget, de kan.

Vi arbejder sammen om at udvikle læringsmiljøer og undervisning, med udgangspunkt i synlig læring, feedback og brug af data.

At kunne læse er fundamentet for læring i alle fag og derved omdrejningspunkt for læring gennem hele skoleforløbet. Derfor er det alles opgave at arbejde med elevens læseudvikling.

Ledelse, lærere og pædagoger skaber sammen rammerne for undervisning og læreprocesser, så alle elever møder tilpasse udfordringer, motiveres og lærer hver dag.

I nærværende handleplan kan du læse om, hvordan vi arbejder med læsning i undervisning og i læreprocesser, både generelt betragtet og mere konkret gennem skoleforløbet.

Du kan også læse om, hvordan vi samarbejder om elevernes læseudvikling, med forældre og med hinanden på skolen og på tværs af skoler.

Det er vores fælles ide, at vi når længere, når vi arbejder sammen, deler viden og ideer, og når vi har en klar ramme for, hvordan og med hvad vi arbejder mod målene.

God læse- og arbejdslyst

LOS - Ledelse Og Strategi

Benny
Andersen
Alle
historierne
om
snøvsen

Christine Nöstlinger: Susis hemmelige dagbog ; Pauls hemmelige dagbog

Rosie Dickins: Nattergalen

Hans Peterson: Pelle Jansson

Flemming Quist Møller: Jungledyret Hugo

Alf Prøysen: Mere om konen som blev så lille

MARY
NORTON
LÅNERNE TIL SØS

A. A. Milne: Peter Plys ; Peter Plys og hans venner

A.A. Milne Peter Plys • Peter Plys og hans venner

Indledning

I forhold til læseundervisningen i skolerne i Gladsaxe Kommune har vi siden 2013 og frem til nu arbejdet ud fra et fælles opdrag:

Alle kan læse og skrive, læseindsats i Gladsaxe Kommune 2013-2016.

Elevernes læseniveau har været fulgt på de enkelte skoler ved hjælp af nationale test og i øvrigt ved brug af forskellige testmaterialer, der varierer fra skole til skole. Kommunens samlede læse-resultater har været screenet vha. en fælles test i 5. klasse på alle skoler, LÆS 5 og i øvrigt via afgangsprøverne.

Resultaterne fra LÆS 5 på de forskellige skoler har været forholdsvis varierede. Samlet set ligger skolerne omkring landsgennemsnittet, men varierer dog mere set hver for sig. Med vedtagelsen af skolereformen er målet, at alle børn skal udfordres, så de bliver så dygtige, de kan, og at folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater. Andelen af dygtige elever i dansk og matematik skal stige år for år, og mindst 80 % af eleverne skal opnå gode resultater i læsning og matematik i de nationale test. Tilsvarende skal andelen af elever med dårlige resultater i de nationale test for læsning og matematik reduceres år for år.

I Gladsaxe Kommune arbejder vi målrettet med at realisere intentionerne og målene i skolereformen, og vi har på den baggrund iværksat en for skolen ambitiøs og omfattende udvikling af læringsmiljøet. Målet er, at alle børn lærer at lære mere. Vi arbejder målrettet med at udvikle den synligt lærende skole med fokus på den synligt lærende elev, læringsprogression, målstyret undervisning, feedback og systematisk brug af data. På denne baggrund opstiller hver enkel skole i kommunen egne progressionsmål for læsning, på skoleplan såvel som på de enkelte årgange og for hver elev.

Nærværende handleplan for læsning er en beskrivelse af mål og indsatser i arbejdet med læseudvikling i skolerne i Gladsaxe. Med begrebet læsning forstår vi alt, hvad der knytter sig til børns skriftsproglige udvikling og uddyber dette i et afsnit for sig. Handleplanen er udarbejdet af skoleafdelingen, læsekonsulent i PPR, skolernes ledelser og læsevejledere. Dagtilbudsområdet har ligeledes bidraget.

Handleplanen er opdelt i fire afsnit og suppleres med en række bilag:

1

Vores grundlæggende forståelse af læsning og en fælles læseformel for læsning

Hvordan vi ser på læsning er betydningsfuld, hvordan vi understøtter børns læseudvikling. I afsnittet redegøres for en forståelse af læsning og en fælles model for læsning præsenteres; Gladsaxe læseformel.

2

Struktur og strategi på læseområdet i Gladsaxe Skolevæsen

Afsnittet beskriver indledningsvist rammerne for arbejdet med brug af data. Efterfølgende beskrives, hvordan vi løbende sikrer kapacitetsopbygning i organisationen på læseområdet. Ledere, læsevejledere og læreres opgaver og ansvar i arbejdet med elevernes læseudvikling beskrives, herunder hvordan der skal og kan arbejdes med udviklende samtaler om elevernes læseudvikling på læringskonferencer og i kompetenceteam. Læseskolen beskrives, og det beskrives desuden, hvordan dagtilbuddets arbejde med sprog og kommunikation er en forudsætning for den gode læseudvikling i skolen. Endeligt beskrives samarbejdet med forældrene om barnets læseudvikling.

3

Læselæring og didaktik i skoleforløbet

Dette afsnit beskriver mere specifikt, hvordan der skal og kan arbejdes med læsning i skoleforløbet, herunder kompetencemål, videns- og færdighedsmål og fokus i læreprocesserne.

4

Elever i læsevanskeligheder

Afsnittet beskriver vores syn på vanskeligheder i læsning, herunder ordblindhed og sproglige vanskeligheder inklusiv elever med andet modersmål end dansk. Endvidere beskrives en guideline i arbejdet med disse elever.

Bilag og links

Bilagene er et forsøg på at samle de dokumenter, vi anvender på læseområdet lige nu, og endvidere bidrage med en række hjælpemidler som tjeklister og skabeloner. Du finder her bl.a. en uddybning af Gladsaxe Læseformel, oversigt over testning i skoleforløbet, skabeloner til læringskonferencen, visitationsprocedure til læseskolen, relevante links mv.

Læsning og literacy – en fælles grundforståelse

Læsning og skrivning er to sider af samme sag, nemlig brug af skriftsproget. Når man lærer at læse og skrive og dermed udvikler sin læsning og skrivning, kaldes det skriftsproglig udvikling – også betegnet literacy. Vi udvikler og anvender vores literacy i de sociale og kulturelle sammenhænge, vi indgår i.

Derfor er det vigtigt med en fælles grundforståelse af literacy, når vi arbejder med at skabe bedst mulige rammer for børnenes skriftsproglige læring.

Literacy forstås som læsning, skrivning og sprog i forskellige modaliteter, der tilegnes, udvikles og anvendes af børn og unge i forskellige sammenhænge både i og uden for skolen.

Literacy kan betegnes som vores ressourcer og færdigheder i at afkode, forstå og anvende tegn¹.

I denne handleplan bruger vi betegnelsen læsning om literacy og skriftsproglig udvikling.

Det gør vi af flere grunde. Dels er begrebet literacy et engelsk begreb, og vi ønsker at benytte et dansk begreb, der umiddelbart kan forstås af alle. Begrebet skriftsproglig udvikling kan let lede tan-

kerne hen på skrivning og skriftlig fremstilling, og man skal være forholdsvis meget inde i området for at vide, at der er tale om læsning og produktion af skriftsprog, som forskellig fra talesprog. Derfor benytter vi begrebet læsning, og det skal forstås på samme komplekse måde, som hhv. literacy og skriftsproglig udvikling.

Der er flere måder at gribe læseundervisning og læselæring an på.

Fælles Mål i dansk beskriver literacy i skolen med fire kompetenceområder: Læsning, fremstilling, fortolkning og kommunikation. Inden for hvert kompetenceområde er der beskrevet en udvikling på fire niveauer: 2., 4., 6. og 9. klasse. (se Fælles Mål). Der er således mange elementer i det at bruge skriftsproget, som skal tænkes med i forståelsen og planlægningen. I arbejdet med at beskrive den kompleksitet, har vi valgt at tage udgangspunkt i Jeppe Bundsgaards udvidede læseformel². Vi har udarbejdet denne læseformel til brug i Gladsaxe Kommune, som blandt andet er udvidet med ”Synlig læring”. Denne læseformel repræsenterer de områder, som vi i Gladsaxe Kommune ser som afgørende faktorer, når man skal forstå og tænke hele vejen rundt om en god skriftsproglig udvikling.

¹ Fra Videnscenter om Læsning

² Jeppe Bundsgaards læseformel beskrives på Systeme.dk se links sidst i dokumentet

Gladsaxe Læseformel

Læsning = Afkodning x Forståelse x Motivation x Genre + Synlig læring.

Gladsaxe Læseformel illustrerer den kompleksitet, som læsning består af. Den viser de faktorer, som er afgørende for, at man forstår, hvad man læser og kan bruge teksten. Læseformlen er opbygget som en matematisk formel med gangetegn mellem de komponenter, der spiller sammen i læsning. Dette for at understøtte, at ingen komponenter kan undværes; ganger man med nul får man nul. Til sidst lægges Synlig Læring til. Denne komponent er ikke i sig selv altafgørende for læselæringen på samme måde som de øvrige, men har kvalitativt betydning for elevens mulige progression og oplevelse af mening og motivation.

L Læsning	=	A Afkodning	x	F Forståelse	x	G Genre	x	M Motivation	+	S Synlig læring
Skriftsprog <ul style="list-style-type: none"> • Stave • Skrive 		Forlæsning <ul style="list-style-type: none"> • Forhåndskendskab • Forforståelse • Forventning • Viden om genre 		Ordforståelse <ul style="list-style-type: none"> • Ordkendskab • Ordenes betydning i situationen • Fagligt ordkendskab 		Kontekst <ul style="list-style-type: none"> • Den sammenhæng teksten forekommer i 		Læseformål <ul style="list-style-type: none"> • Viden om hvorfor teksten læses • Læse for at <ul style="list-style-type: none"> - lære - opleve - gøre 		Samtaler om læsning <ul style="list-style-type: none"> • Læseudvikling • Læseprogression
		Aflæsning <ul style="list-style-type: none"> • Afkodning af skrifttegn 		Tekstforståelse <ul style="list-style-type: none"> • Læse på linjerne • Læse mellem linjerne • Læse bag linjerne 		Læseform <ul style="list-style-type: none"> • Læsestrategi <ul style="list-style-type: none"> - Angrebsteknik • Faglig læsestrategi • Viden om <ul style="list-style-type: none"> - teksttyper - notatteknikker 		Læreprojekt <ul style="list-style-type: none"> • At læse en tekst for at gøre noget med den: <ul style="list-style-type: none"> - Få en oplevelse - Finde en oplysning - Forstå et fænomen - Få ny viden 		
		Medlæsning <ul style="list-style-type: none"> • Afkodning af <ul style="list-style-type: none"> - Billeder - Layout - Ordbilleder - Ikoner 		Scenarieforståelse <ul style="list-style-type: none"> • Billederne der udspiller sig i læserens hoved 						

Formlen er visualiseret i en Prezi (se Bilag).

At læse og skrive er en kompleks proces, og eleverne skal kunne bruge deres kompetencer hensigtsmæssigt i arbejdet med alle fag i skolen og i deres dagligdag i øvrigt. Det fordrer, at eleverne har en vis metaviden om læsning og om hensigtsmæssige læringsstrategier.

Forskningen viser, at for at eleverne kan udvikle deres funktionelle læse/skrivekompetence, er det vigtigt med en systematisk tilgang til undervisningen – fx at undervise i relevante læsestrategier og læsemåder i forhold til kontekst, teksttype og læseformål, systematisk anvendelse af før-, under- og efter-læsestrategier og sprogbaseret læsning³. Desuden peger forskningen på, at der skal være et elevaktiverende element, så eleven motiveres af sit eget læseprojekt.

Læsning og skrivning er, som skrevet, to sider af samme sag, nemlig tilegnelse af skriftsproget – eller at skrive sig til læsning. Erfaringer, bl.a. fra et projekt om opdagende skrivning⁴, viser, at eleverne hurtigere lærer at læse, hvis de selv bruger skriftsproget. Mange forskningsresultater bekræfter endvidere, at skrivningen er en af vejene til elevens forståelse af skriftsprogets kode.

Læsning og skrivning i fagene – at lære et fag er at lære et nyt sprog

Sproglig udvikling er et tværgående tema og fokusområde i Fælles Mål og er indskrevet i alle fag helt fra begyndelsen af skoleforløbet.

Sproglig udvikling handler om skolens og fagernes målrettede arbejde med elevernes tilegnelse af fagernes sprog, ordforråd og tekster, så eleverne bliver dygtige til at tilegne sig det faglige indhold og kommunikere mundtligt og skriftligt i fagsprog. Man kan sige, at eleverne lærer fag gennem sprog – og sprog gennem fag. For at det kan lade sig gøre, skal der opstilles både faglige og sproglige læringsmål for eleverne⁵.

Læsning og skrivning af de enkelte fags tekster er en af kilderne til faglig viden og fagsproglig bevidsthed.

Læsning i alle fag/faglig læsning er en væsentlig opgave for hele teamet omkring klassen

Hele teamet skal have fokus på læsning i fagene, og på at skabe skriftsproglig udvikling og læring. Dansk læreren underviser i læsestrategier⁶, og alle faglærere underviser i at læse, forstå, konstruere og skrive deres fags tekster. Faglærerne skal sikre sig, at eleverne har de nødvendige faglige forudsætninger for at forstå indholdet i de anvendte tekster. Det er deres opgave at klæde eleverne på til at kunne forstå teksterne, bl.a. igennem arbejdet med forforståelsen, gennemgang af fagord og begreber, og gennem fælles læsning af særligt centrale steder i teksterne.

Genrepædagogik og sprogbaseret undervisning er et værktøj til, hvordan man parallelt kan arbejde med sprogudvikling og et fagfagligt emne. Eleverne skal opdage de sproglige mønstre og den struktur, som findes i de forskellige former for tekst i de forskellige fag. Faglærere må konkret og eksplicit modellere, stilladsere og demonstrere over for eleverne, hvordan fagets tekster ser ud, klippe dem fra hinanden, sætte dem sammen igen, diskutere byggeklodserne i sproget, opbygge den nødvendige viden og det nødvendige ordforråd og lade dem forsøge mundtligt og skriftligt at formulere tekster. På den måde erhverver eleverne strategier og metasprog til arbejdet med fagsproget. De forskellige teksters formål, teksters opbygning og fagets sproglige kendetegn skal synliggøres for eleverne. Gennem feedback får eleverne desuden viden om læringsudbyttet i fagene.

³ Se bilag om læsestrategier

⁴ Opdagende skrivning - en vej ind i skrivningen. Klara Aalbæk Korsgaard, Dansk lærerforeningen

⁵ EMU

⁶ Se bilag "Læsestrategier fra Ministeriets vejledning til læseplanen for dansk 2014

Læsning i skolen – struktur og strategi

Brug af data

Læsning er formentlig det læringsområde i skolen, vi er mest vant til at indhente data for. Udfordringen fremadrettet er, at kvalificere brugen af data således, at det øger undervisningseffekten og den enkelte elevs progression og involvering i egen læring.

Data er information, der kan give et systemiseret indblik i elevens læring. Data kan være testresultater, og det kan være observationer, elevproduktioner, portfolio, samtaler mv. Det er måden vi anvender data på, der er vigtig, og her kvalificerer flere datakilder, og sammenstillingen af disse, ofte det indblik man får.

Som udgangspunkt er det væsentligt at være opmærksom på, at testning og data kun er værdifuld i den udstrækning, at den anvendes til at gøre undervisningen og tilrettelæggelsen af elevens læreprocesser bedre.

Vi skal arbejde med, og løbende udvikle, en klar systematik og metode, hvor data bruges som feedback til lærere og pædagoger om læreprocessernes indvirkning på elevernes læring, og hvor der ud fra data arbejdes med cykliske undersøgelses- og handlingsforløb, med henblik på tilpasninger og forbedringer i undervisningen og læreprocesserne. Vi arbejder med følgende retningslinjer for indhentning og bearbejdning af testbaseret data om læsning:

Nationale test

I nationale test anvendes både de obligatoriske og de frivillige test.

Vi databehandler, evaluerer og formidler resultaterne af de nationale test, ved hjælp af mulighederne knyttet til de nationale test og endvidere ved hjælp af Beregneren.

For at sikre det bedst mulige datagrundlag, tages de nationale test altid i februar måned. De frivillige test tages året før, og året efter den obligatoriske.

Frivillig test	Obligatorisk test	Frivillig test
Februar 2017 Klassetrin: 3. Klasse Frivill. dansk test rettet mod: 4. klassetrin.	Februar 2018 Klassetrin: 4. Klasse Obligatorisk dansk test rettet mod: 4. klassetrin.	Februar 2019 Klassetrin: 5. Klasse Frivillig dansk test rettet mod: 4. klassetrin.

Således fordeles anvendelsen af nationale test i skoleforløbet:

Fag og klassetrin	1. kl.	2. kl.	3. kl.	4. kl.	5. kl.	6. kl.	7. kl.	8. kl.
Dansk,læsning		Februar Obl. 2. kl.	Februar Friv. 2. ell. 4. kl.	Februar Obl. 4. kl.	Februar Friv. 4. ell. 6. kl.	Februar Obl. 6. kl.	Februar Friv. 6. ell. 8. kl.	Februar Obl. 8. kl.
Matematik		Februar Friv. 3. kl.	Februar Obl. 3. kl.		Februar Friv. 4. ell. 6. kl.	Februar Obl. 6. kl.	Februar- Friv. 6. kl.	
Engelsk							Februar Obl.7. kl.	Februar 7. kl. test
Geografi								Obl. 8. kl.
Fysik/kemi								Obl. 8. kl.
DSA					Friv.		Friv.	

Skriftsproglig udvikling

(Dansk Psykologisk Forlag)

Skriftsproglig udvikling skal fremover være det dataindsamlingsmateriale, som skolevæsenet i Gladsaxe anvender på alle skoler. Skriftsproglig udvikling er en moderniseret og digitaliseret version af de kendte OS og SL prøver, som mange skoler aktuelt anvender. Materialet er pt. tilgængeligt fra 0. – 6. klasse, men det vil blive udvidet til også at gælde til og med 9. klasse.

Materialet er omfattende og tilbyder testning af både afkodning, forståelse og en kombination (sætningslæsning). Med dette testsystem er det muligt at følge elevernes skriftsproglige udvikling fra 1. til 6. Klasse og herved komme hele vejen omkring den skriftsproglige udvikling hvert skoleår.

Materialet er standardiseret og repræsenterer derved en høj grad af pålidelighed og er desuden udviklet af et forlag med ekspertise og erfaring inden for feltet. Det er endvidere digitaliseret, hvilket forenkler anvendelsen og databehandlingen.

Evalueringmaterialet fordeler sig med test på følgende måde:

0. kl.	1. kl.	2. kl.	3. kl.	4. kl.	5. kl.	6. kl.
Bogstavprøve 1-2						
	Ordlæseprøve 1					
		Ordlæseprøve 2				
	Sætningslæseprøve 1					
		Sætningslæseprøve 2				
	Staveprøve 1					
		Staveprøve 2				
				Staveprøve 3		
	Tekstlæseprøve 1-8					

⁶Henvisning til Bregneren

Skriftsproglig udvikling bruges både individuelt og på klasseniveau.

Testmaterialet bruges differentieret og individuelt til at evaluere den enkelte elevs læseudvikling. Her anvendes de test, der svarer til elevens forventede niveau. Materialet bruges også som data på elevgruppens (klassen/årgangen) samlede læseudvikling, summativt såvel som formativt. Udover Skriftsproglig udvikling anvender skolerne supplerende dataindsamling, herunder andre testmaterialer, evalueringmateriale mv. (se bilag).

I 1. klasse tages Ordlæseprøve 1 som en fælles klasseprøve

og anvendes til oplysning om, hvor der fremadrettet skal sættes ind i læseundervisningen. Testen tages i efteråret som en formativ evaluering og igen i foråret både som summativ og formativ evaluering.

I foråret i 3. klasse, tages Tekstlæseprøve 3.

Denne testning bruges som den fælles kommunale læsescreening (erstatte LÆS 5).

Kapacitetsopbygning

For at sikre, at læselæringen i kommunens skoler kontinuerligt er af høj standard og løbende udvikles i forhold til ny forskning på området, er det nødvendigt med en plan for kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning. Kompetenceudvikling skal sikre tilførsel af ny viden dvs. forskning og metoder. Kapacitetsopbygning handler om at bringe ny viden i anvendelse i praksis, dele og sprede viden, og i det hele taget understøtte en kultur, der er tegnet af forskningsinformerede tilgange, professionel kollaboration og elevens læring i centrum.

Der iværksættes en kontinuerlig kapacitetsopbygning for dansklærere på kommende 1., 4. og 7. klassetrin, med uddannelsesdage hver sommer (begyndelsen af første uge i elevernes sommerferie). Uddannelsen udvikles og planlægges af- og i læsevejledergruppens netværk (se følgende afsnit).

Læsevejledere

På alle skoler er der uddannede læsevejledere. Læsevejlederne fungerer som læringsagenter på læseområdet og koordinerer og hjælper med og/eller varetager testning, fortolkning af test og anden data, samt sparring og vejledning i forhold til almen læsedidaktik og særlige læseindsatser for elever, der er i læsevanskeligheder. Læsevejlederen er, i samarbejde med relevante faglige ledere, tovholder på læringskonferencer på hver årgang (se afsnit om dette).

Der etableres et netværk for alle læsevejledere i Gladsaxe Kommune. Netværket er et forum for fælles læring via videndeling, herunder deling af erfaringer i praksis og løbende evaluering af kommunens arbejde med læseudviklingen og analyse af elevers samlede læseprogression i Gladsaxe Kommune. I netværket arbejdes der med læringsmakkere og andre procesorienterede og dynamiske samskabelses- og samarbejdsformer. Læsevejledernes netværk faciliteres af kommunens læsekonsulent og den faglige leder for Læseskolen. Dette skal ske i samarbejde med de faglige ledere på skolerne, der har ansvar for læselæring. Netværket skal bl.a. udvikle arbejdet med Gladsaxe Læseformel, samt udvikle og planlægge den løbende interne kapacitetsopbygning af lærere i dansk (jf. tidligere afsnit).

Læringskonferencer på skolerne

Samtaler om - og opfølgning på elevernes læseprogression er meget vigtige, og systematiseres på hver skole med læringskonferencer. Skoleleder og faglige ledere er ansvarlige for dette arbejde, der sker i et nært samarbejde med læsevejlederne. I praksis står læsevejlederne for planlægning af læringskonferencerne og hjælper teamet med relevant testning og anden dataindsamling, samt efterfølgende tiltag i undervisningen.

Når vi på skolerne samtaler om læsning, skal omdrejningspunktet være den enkelte elevs progression i forhold til læseudviklingen. Samtalen skal til enhver tid tage udgangspunkt i data. Vi ønsker at udvikle den reflekterende faglige kollegiale samtale om læsning – både mellem dansklærer og læsevejleder og i forhold til hele teamet og læsning i alle fag. Det er vigtigt at inddrage alle lærere i samtaler og opfølgning på læsning og således forpligte alle de professionelle voksne i forhold til elevens læseudvikling.

Læringskonferencerne tager udgangspunkt i et resourcesyn og fokuserer, med udgangspunkt i den fælles læseformel, på elevens læringsprogression. Konferencerne munder ud i konkrete tiltag, og der skal være fokus på en systematisk opfølgning.

**"Kapacitetsopbygning
handler om
at bringe ny viden
i anvendelse
i praksis,
dele og sprede viden"**

Der afholdes læringskonferencer minimum en, optimalt to gange om året (efterår og forår). Læsekonferencen indkaldes af læsevejleder i samarbejde med faglig leder. Inden konferencen tilvejebringes relevant data f.eks. test, observationer, elevproduktioner og elevsamtaler.

Konferencerne kan organiseres forskelligt, det vigtigste er, at de afholdes kontinuerligt. Skolen kan f.eks. vælge en af følgende organiseringer:

- Læse-læringskonference: faglig leder, læsevejleder, dansklærere
- Læringskonference: faglig leder, læsevejleder, dansklærere, matematik vejleder, matematiklærere
- Læringskonference: faglig leder, fagvejledere, hele teamet. Denne model kan også bruges som overgangskonference mellem f.eks. 3. til 4. klassetrin og 6. til 7. Klassetrin (eller lignende).

Uanset hvilken model skolen vælger, er det væsentligt, at leder er rammesættende og overordnet ansvarlig, læsevejleder er koordinerende og vejledende, mens lærerne har ansvaret for elevens undervisning og læreprocesser, samt kommunikation med elev og forældre (se skabelon for Læringskonference i afsnittet Bilag).

Kompetenceteam på skolerne

På alle skoler arbejdes der med det, vi her kalder kompetenceteam. På nogle skoler hedder det specialteam, ressourcesteam eller andet. Fælles er, at det er en samling af fagprofessionelle, nogle ansat direkte på skolen (ledere, Inklusionsvejledere, læsevejledere m.fl.), andre i PPR eller Familieafdelingen (ressourcekonsulenter, psykolog, forebyggelseskonsulent, sundhedsplejerske, tale-høre lærer m.fl.), der tilsammen udgør et mødeforum (team), hvor lærere og pædagoger, kan få sparring og vejledning til svære eller komplicerede pædagogiske og/eller læringsmæssige udfordringer med enkelt elever eller elevgrupper.

Det almindelige arbejde med læselæring, herunder også arbejdet med elever, der er i læsevanskeligheder, varetages i den almindelige undervisning i samarbejde mellem ledelse, læsevejleder og lærere. Nogle børn kommer i mere komplekse og/eller

større og længerevarende vanskeligheder i skolen, hvor også deres læseudvikling isoleret set kan være truet. Her kan det være relevant, at bringe kompetenceteamet i spil.

Udvikling af sprog og kommunikation i dagtilbuddet

Elevens læselæring knytter sig ikke kun til skolen, men begynder længe inden den første skoledag, som en del af barnets hele udvikling.

I overgangen fra dagtilbud til skole arbejdes der i hele Gladsaxe Kommune med det fælles koncept Pædagogisk Kontinuitet, der sigter på at skabe helhed og sammenhæng for både professionelle, børn og forældre i overgangen mellem dagtilbud og skole. Endvidere udvikles samarbejdet i rammen af distriktsteam, hvor dagtilbud, skole, PPR, Sundhedspleje og Familieafdeling kontinuerligt mødes og drøfter fælles ansvarsområder, udvikling og praksis. Det er primært i disse rammer, at samarbejdet om læselæring mellem dagtilbud og skole skal udfolde sig.

Kort om rammerne for arbejdet i dagtilbud i Gladsaxe Kommune

Dagtilbudslovens § 7; Formål for dagtilbud” og § 8; Pædagogisk læreplan, sætter rammer for arbejdet i alle dagtilbud. Derudover arbejdes der, i Gladsaxe Kommune, ud fra Dagtilbudspolitik 2016. Her beskrives et fælles barne- og lærings syn, arbejdet med de pædagogiske læreplaner, en faglig ramme for det pædagogiske arbejde samt fælles indsatsområder⁸.

Særligt i forhold til sprog, kommunikation og skriftsproglig udvikling

Der arbejdes efter fælles pædagogiske læringsmål for henholdsvis de 3-årige og 6-årige. Der sættes fokus på sproget gennem det fælles indsatsområdet Godt Sprog, hvor det bl.a. beskrives, at læringsmiljøet i dagtilbuddene skal sikre, at alle børn gives mulighed for at lære sig:

- Lydig opmærksomhed
- Sprogets form og regler
- Skriftsprog

Der er fokus på at følge det enkelte barns læring og udvikling gennem observationsmetoden "Fokus-barn" som en del af den fælles faglige ramme DAP⁹ (Didaktiks Anvendt Pædagogik). I hvert dagtilbud varetager en-to pædagoger opgaven som sprog-pædagoger og sikrer fokus på- og udvikling af gode sprogmiljøer. Forældre inddrages i barnets læring og sprog via udviklingssamtaler (ved 2, 3, 5 og 6 år).

Såfremt dagtilbuddet (jf. DL § 11.) har en formodning om, at der er behov for sprogstimulering på baggrund af sproglige, adfærdsmæssige eller andre forhold, skal der gennemføres en sprogvurdering, når barnet er i alderen omkring 3 år (Rambøll Sprog). Vurderingen angiver om der skal gives en

generel, fokuseret eller særlig sprogstimulerende indsats. De sidste to kategorier sker i tæt samarbejde med PPR.

Relevante udviklingsarbejder

I 2016-18 deltager 9 dagtilbud (8 børnehuse og 1 dagplejegruppe) i et landsdækkende sprog-forskningsprojekt "Vi lærer sprog i vuggestuen og dagpleje" Projektet gennemføres af Trygfondens Børneforskningscenter ved Aarhus Universitet i samarbejde med Rambøll og førende internationale forskere i børns sprog. Formålet er at få sikker viden om, hvordan man styrker børns tidlige sprogudvikling (og ihærdighed) for derigennem at opkvalificere sprogingdsatsen for de yngste børn.

Forældrene i samarbejde om læsningen

Det er skolens opgave, at der skabes rammer for et godt skole- hjemssamarbejde. Et godt skole- hjemssamarbejde omkring læsningen er uvurderligt og kan med fordel tage afsæt i forskellige relevante data og konkretisering af mål for den kommende udvikling.

Læreren orienterer forældrene om skolens arbejde med læsning, og om hvilke metoder der anvendes. Det kan f.eks. være vigtigt for forældre i indskolingen at få klarlagt forskellen mellem afkodning og læseforståelse. Sidenhen vil det være relevant at orientere om læsning i alle fag og sammenhængen mellem læsning og skriftsprog. Gladsaxe Læseformel kan med fordel introduceres i kort form til forældrene. Forældrene skal inddrages i, hvordan de bedst kan støtte op om deres barns læselæring.

Skolen forventer, at forældrene støtter op om deres barns læring i skolen, herunder læselæringen. Eleverne har brug for selv at læse i det daglige, også hjemme med støtte fra forældrene. Højt læsning sammen med barnet er fortsat vigtigt, når barnet er begyndt i skolen. Igennem højt læsning og samtale om historierne, styrkes den skriftsproglige udvikling.

På forældremøder og ved skole- hjemssamtaler kan man med fordel indgå læseaftaler og læsekontrakter. Den enkelte elevs mål for læsning fremgår af elevplanen og af løbende synlige målsætninger, der følges op med eleven og med forældrene efter behov.

---

⁸ Henvielse til Dagtilbudspolitik 2016: http://www.gladsaxe.dk/kommunen/politik/planer-_politikker_og_visioner/familie-_boern_og_unge/dagtilbudspolitik_2016

⁹ Om DAP: http://www.gladsaxe.dk/Files//Files/BKF/Dagtilbud_og_sundhed/Dagtilbud/DAP-i-teoretisk-perspektiv-2011-web.pdf

"Kan du mærke det?
Duften af nye bøger.
Ulæste eventyr.

Venner man endnu ikke
har lært at kende.
Timer af magisk virkelighedsflugt,
der venter.

Læselæring gennem hele skoleforløbet

Tilrettelæggelsen af læselæringen tager udgangspunkt i Gladsaxe Læseformel, som anvendes i praksis med udgangspunkt i den almene læseudvikling. I det følgende beskrives læselæringen på de respektive årgange overordnet med hhv. kompetencemål for læsning og skriftlig fremstilling, læseundervisningens vigtigste arbejdsområder, færdigheds – og vidensmål samt tegn på læring. Endvidere gennemgås Gladsaxe Læseformles faktorer med praksiseksempler.

På emu.dk kan man bl.a. finde de Forenklede Fælles Mål, inspirationsforløb til undervisningen samt vejledende materiale for folkeskolens fag og emner.

Det er afgørende for den gode læseudvikling, at der målrettet arbejdes med at udvikle og fastholde læse- & skriveglæde hos alle elever. og tænke hele vejen rundt om en god skriftsproglig udvikling.

0.-1.klasse

0. klasse

Kompetenceområdet Sprog omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

Samtale fokuserer på, om eleverne tilegner sig færdigheder i de grundlæggende talesproglige handlinger at lytte, tale og spørge.

Fortælling fokuserer på, om eleverne kan gengive indhold af tekster.

Sproglig bevidsthed fokuserer på, om eleverne får mulighed for at reflektere over sproget.

Skrivning fokuserer på at fremme elevernes indsigt i, om skrivning er en skriftlig kommunikationsform, der handler om at udtrykke et budskab. I denne sammenhæng fokuseres på det alfabetiske princip (standardlyde), samt hvordan ord sættes sammen til sætninger.

Læsning fokuserer på, om eleven får mulighed for at gennemløbe følgende læseudvikling: Legelæsning – logografisk/"helords" læsning – alfabetisk læsning.

It og digitale medier fokuserer på, at eleverne lærer om ikoner og værktøjsfunktioner i digitale medier.

1. klasse

Kompetenceområdet læsning omfatter seks færdigheds- og vidensområder:

Finde tekst fokuserer på valg af tekster til elevernes læsning og på enkel søgning på nettet.

Forberedelse fokuserer på, hvordan eleverne kan forberedes på afkodningen af tekstens ord og på tekstens emne.

Afkodning fokuserer på elevernes sikkerhed i at genkende og afkode ord.

Sprogforståelse fokuserer på elevernes forståelse af ord og udtryk i både tekst og tale.

Tekstforståelse fokuserer på elevernes forståelse af tekster til klassetrinnet.

Sammenhæng fokuserer på elevernes bevidsthed om forholdet mellem egne erfaringer og tekstens indhold.

Allerede fra begyndelsen af 0.klasse gennemføres daglig læseundervisning med eleverne. Undervisningen skal tage udgangspunkt i og videreudvikle de sprogstimulerende aktiviteter, kendt fra dagtilbuddet, og der fokuseres på at give eleverne lyst til at lytte, tale, læse og skrive.

Direkte undervisning i skriftlig fremstilling bør præge undervisningen fra begyndelsen af skoleforløbet i lige vægtning med læseundervisning, da læse- og skriveudvikling understøtter hinanden gensidigt.

Undervisningen skal løbende styrke elevernes begyndende skriftsproglige kompetencer – herunder udvikle specifikke fonologiske forudsætninger og funktionelt bogstavkendskab. Læseundervisningen har fokus på angrebsteknikker for at udvikle,

automatisere og konsolidere elevernes afkodningsfærdigheder, som skal danne grundlag for læseforståelse.

I læseundervisningen er der systematisk inddragelse af it, som del af – og støtte til den skriftsproglige udvikling. Her lægges bl.a. vægt på at gøre eleverne fortrolige med ordforslag, oplæsningsmuligheder og programmer, der træner brug af tastaturet.

Eleverne møder skolen med forskellige forudsætninger for læseudvikling, og det er vigtigt at være opmærksom på forskelligheden i deres progressionshastighed. Læseundervisningen differentieres fx ved organisering i værkstedsarbejde, så alle elever tilbydes mulighed for fagligt udbytte på netop deres niveau.

Obs!

Eleverne kan genkende alle bogstavernes navne, forme og lyde.

Desuden kan eleverne læse lydrette og almindelige ikke-lydrette ord på én og to stavelser.

Færdigheds- og vidensmål

Efter 0.-1.klasse skal eleverne kunne:

- ➔ **Veksle** mellem at lytte og udtrykke sig og har viden om talesprogets funktioner
- ➔ **Gengive** indhold af tekster og har viden om fortællestruktur i fakta og fiktion
- ➔ **Eksperimentere** med rim, bogstavlyde, ord og sætningsdannelse og har viden om bogstav/lydforbindelser og enkle regler for ord- og sætningsdannelse
- ➔ **Eksperimentere** med at skrive små tekster og har viden om det alfabetiske princip, skriveretning og sætningsopbygning
- ➔ **Udarbejde** enkle tekster med billeder og skrift
- ➔ **Eksperimentere** med at læse små tekster i forskellige medier og har viden om læseretning og enkle ordlæsestrategier.
- ➔ **Vælge** en tekst ud fra et mindre udvalg og har viden om teksters sværhedsgrad
- ➔ **Forberede** læsning gennem samtale i klassen og har viden om måder til at skabe for forståelse
- ➔ **Læse ord** i tekster til klasses trinnet sikkert og har viden om bogstavernes kontekstbetingede udtaler
- ➔ **Identificere** ukendte ord i tekst og tale og har viden om ord og udtryk i instruktioner og opgaver
- ➔ **Gengive** hovedindholdet af tekster til klasses trinnet og har viden om fortællende og informerende teksters struktur
- ➔ **Forbinde** tekstens emne med egen viden, erfaring og idéer og har viden om samspil mellem tekst og læser

Tegn på læring

- ➔ **Fortælle** egne historier og genfortælle andres i et relevant sprogbrug
- ➔ **Læse**/skrive sit eget navn
- ➔ **Kende** bogstavlyd, form og navn (de tre alfabeter)
- ➔ **Anvende** lyd, navn og form (de tre alfabeter)
- ➔ **Kende** ords begyndelseslyd
- ➔ **Legeskrive** til egne tegninger
- ➔ **Samtale** om oplæst tekst (forståelse)
- ➔ **Skrive** små tekster på stavetrin 1, hvor eleven skal omsætte lyd og bogstaver til ord
- ➔ **Læse** lydrette tekster.

Læselæring i 0.-1. klasse

Med udgangspunkt i komponenterne
i kommunens læseformel, gives der eksempler på områder,
der skal arbejdes med i læseundervisningen:

A

Afkodning

- Systematisk opbygning af fonologisk opmærksomhed
- De tre alfabeter (navn, form og lyd)
- Ordafkodning og morfologisk opmærksomhed
- De 120 hyppige ord
- Ordlæsestrategier.

F

Forståelse

- Dialogisk læsning & højtlesning
- Over- og underbegreber
- Sprogbevidsthed
- Syntaktiske kompetencer (sætningsopbygning)
- Opdagende skrivning & børnestavning

G

Genre

- Fælles litterære oplevelser
- Arbejde med begyndende fagsprog
- Tekstopbygning
- Rim & remser, eventyr og fabler.

M

Motivation

- Passende forventninger, individuel tilpasset læseniveau
- Den gode læse- og skrivestund

S

Synlig læring

- Tydelige og konkrete solotaksonomiske læringsmål, f.eks. rubrics
- Arbejde eksplicit med begreberne mindset, "the pit" og "eureka" (aha-oplevelsen)
- Arbejde med udvikling af "den synligt lærende elev".

2.-3.klasse

2. klasse

Kompetenceområdet læsning omfatter seks færdigheds- og videnområder:

Finde tekst fokuserer på valg af tekster til elevernes læsning og på enkel søgning på nettet.

Forberedelse fokuserer på, hvordan eleverne kan forberedes på afkodningen af tekstens ord og på tekstens emne.

Afkodning fokuserer på elevernes sikkerhed i at genkende og afkode ord.

Sprogforståelse fokuserer på elevernes forståelse af ord og udtryk i både tekst og tale.

Tekstforståelse fokuserer på elevernes forståelse af tekster til klassetrinnet.

Sammenhæng fokuserer på elevernes bevidsthed om forholdet mellem egne erfaringer og tekstens indhold.

3. klasse

Kompetenceområdet læsning omfatter seks færdigheds- og videnområder:

Finde tekst fokuserer på at formulere søgeord og søgespørgsmål.

Forberedelse fokuserer på elevernes overblik over egen viden og formulering af læseformål.

Afkodning fokuserer på læsning af sammensatte og bøjede ord og på den flydende læsning.

Sprogforståelse fokuserer på brug af ordbøger og opslagsværker og bevidsthed om over- og underbegreber.

Tekstforståelse fokuserer på udvikling af hensigtsmæssige læseforståelsesstrategier og af opmærksomhed på de elementer, som skaber sammenhæng i teksten.

Sammenhæng fokuserer på teksternes budskab og på elevernes gengivelse af deres forestilling om teksten.

Obs!

Eleverne kan læse tekster om et velkendt fagligt emne med ca. 120 ord pr. minut.

I 2.-3. klasse kan de fleste elever bruge bogstavernes lyd, når de læser, og de kan forstå, hvad de læser. De fleste børn kan også stave ord, som de selv hører dem, når de skriver. Da læsningen hos mange elever er funktionel, skal læseundervisningen have fokus på at udvikle, automatisere og konsolidere elevernes afkodningsfærdigheder og angrebsteknikker.

Eleverne udvikler deres skrivefærdigheder ved at læse og læsefærdigheder ved at skrive. Eleverne arbejder med fiktion og fagtekster. Det er væsentligt, at eleverne oplever, at læsning både kan bruges til at få information og gode læse-oplevelser. De skal endvidere erfare, at skriftsproget kan bruges til meningsfuld kommunikation med andre. Arbejdet med skriftlig fremstilling skal struktureres med præcise målstyrede skriverammer, som sikrer at eleverne kan begynde at udtrykke sig kreativt og eksperimenterende.

Læsningen skal nu konsolideres, og der skal etableres flow i læsningen på et niveau, der ligger på LIX 15 – 20. Der arbejdes med grammatikken i det skrevne sprog. Eleverne skal kende anvendelsen af store og små bogstaver, samt anvendelse af punktum. På dette udviklingstrin får eleverne kendskab til børnelitteraturen samtidig med, at de udvikler viden om forskellige genrer.

Eleverne vil naturligt være på mange forskellige niveauer i deres læseudvikling, og det er vigtigt at undervisningen tilgodeser den store spredning, og understøtter hver enkelt progressionshastighed gennem differentieret tilrettelagt læseundervisning.

I læseundervisningen inddrages it systematisk som del af- og støtte til den skriftsproglige udvikling. Her lægges der bl.a. vægt på at gøre eleverne fortløbigt med ordforslag, oplæsningsmuligheder og programmer der træner brug af tastaturet.

Færdigheds- og vidensmål

Efter 2.-3.klasse skal eleverne kunne:

- ➔ **Finde** tekster ved at navigere på alderstilpassede hjemmesider og har viden om sideopbygning på hjemmesider
- ➔ **Læse** ord i tekster til klasses trinnet sikkert og har viden om enkle før læsestrategier
- ➔ **Forstå** betydningen af indholdsord i konteksten og har viden om stavemåde og betydning af ord i tekster til klasses trinnet
- ➔ **Have** viden om genretræk ved enkle fortællende og informerende tekster
- ➔ **Kombinere** tekst og baggrundsviden for dermed at skabe sammenhængende forståelse og have viden om forskelle og ligheder i ords betydning
- ➔ **Forholde** sig til tekstens emne og har viden om samspillet mellem tekstens informationer og læserens viden og har viden om enkle refleksions-spørgsmål
- ➔ **Navigere** ud fra søgespørgsmål på alderssvarende hjemmesider og på biblioteket og har viden om hjemmesiders struktur
- ➔ **Strukturere** sin baggrundsviden og har viden om metoder til strukturering af viden
- ➔ **Læse** sammensatte ord og bøjede ord og har viden om regler for sammensætning og bøjning af ord
- ➔ **Anvende** ordbøger til at afklare ords betydning og har viden om analoge og digitale ordbøgers opbygning
- ➔ **Samtale** om tekstens budskaber og har viden om teksters påvirkende funktion

Tegn på læring

- ➔ **Anvende** læsning og skrivning ubesværet i dagligdagen
- ➔ **Læse** og forstår en skriftlig arbejdsbeskrivelse i f.eks. matematik
- ➔ **Kunne** skelne mellem fiktion og fakta
- ➔ **Begynde** at arbejde med procesorienteret skrivning
- ➔ **Arbejde** med den grammatiske stavning
- ➔ **Læse** tekster på lix 15 -20 med en hastighed på 120- 150 ord/ minut
- ➔ **Omsætte** egen fortælling til skrift
- ➔ **Kunne** udarbejde enkelte tekster med titel, start, midte og slutning.

Læselæring i 2.-3. klasse

Med udgangspunkt i komponenterne
i kommunens læseformel, gives der eksempler på områder,
der skal arbejdes med i læseundervisningen:

A

Afkodning

- Fortsat fonologisk opmærksomhed
- Ordafkodning og morfologisk opmærksomhed
- De 120 hyppige ord
- Ordlæsestrategier
- Automatisering og læsehastighed
- Sikker stavning af lydrette ord
- Sikker stavning af ikke lydrette ord (begyndende arbejde med staveregler)
- Læse bøger på egen hånd (på vej mod flydende læsning).

F

Forståelse

- Dialogisk læsning & højtlesning
- Over- og underbegreber
- Sprogbevidsthed
- Syntaktiske kompetencer (sætningsopbygning)
- Førlæsestrategier og forforståelse
- Læseforståelsesstrategier
- Skriverammer
- Samtaler om litteratur.

G

Genre

- Afsender- og modtagerforståelse
- Begyndende genrebevidsthed i alle fag
- Skrive sig ind i genrearbejdet
- Kendskab til forskellige teksttyper
- Sprogforståelse
- Fælles litterære oplevelser
- Tekstopbygning
- Multimodale tekster.

M

Motivation

- Passende forventninger, individuel tilpasset læseniveau
- Den gode læse- og skrivestund
- Arbejde med den enkelte elevs læselyst
- Læselæringsmakker.

S

Synlig læring

- Tydelige og konkrete solotaksonomiske læringsmål, f.eks. rubrics
- Arbejde eksplicit med begreberne mindset, "the pit" og "eureka" (aha-oplevelsen)
- Fortsat udvikling af "den synligt lærende elev", herunder fokus på feedback
- Udvikling af bevidsthed om egen progression.

4.-5.klasse

4. klasse

Kompetenceområdet læsning omfatter seks færdigheds- og videnområder:

Finde tekst fokuserer på at formulere søgeord og søgespørgsmål.

Forberedelse fokuserer på elevernes overblik over egen viden og formulering af læseformål.

Afkodning fokuserer på læsning af sammensatte og bøjede ord og på den flydende læsning.

Sprogforståelse fokuserer på brug af ordbøger og opslagsværker og bevidsthed om over- og underbegreber.

Tekstforståelse fokuserer på udvikling af hensigtsmæssige læseforståelsesstrategier og af opmærksomhed på de elementer, som skaber sammenhæng i teksten.

Sammenhæng fokuserer på teksternes budskab og på elevernes gengivelse af deres forestilling om teksten.

5. klasse

Kompetenceområdet læsning omfatter seks færdigheds- og videnområder:

Finde tekst fokuserer på billed-, diagram- og fuldtekstsøgning på nettet.

Forberedelse fokuserer på overblikslæsning og læseformål.

Afkodning fokuserer på genkendelse af ords betydningsdele og stavemåder og på den flydende læsning.

Sprogforståelse fokuserer på elevernes strategier til at identificere vigtige ord i teksten og udlede ords betydning af konteksten.

Tekstforståelse fokuserer på forståelse og fortolkning af tekster ved brug af sammenfatning og grafiske modeller.

Sammenhæng fokuserer på elevernes vurdering af teksters perspektiv og anvendelighed.

Obs!

Eleven kan læse tekster om et velkendt fagligt emne med ca. 120 ord pr. minut.

Eleven kan opdage egne forståelsesproblemer og anvende relevante strategier til at afhjælpe dem og få overblik over teksten.

I 4. og 5. klasse har eleverne lyst til og interesse for læsning. Undervisningen planlægges med sikkert blik på, at denne læsemotivation udvikles og fastholdes. Der arbejdes fortsat differentieret og individuelt med elevernes læseudvikling i respekt for deres meget forskellige progressionshastighed.

Eleverne benytter sig af forskellige læseforståelsesstrategier. De er i høj grad bevidste om eget udbytte af det læste og søger også ordforklaringer til forståelse af ord og fagudtryk.

Læsningen anvendes udforskende og kritisk i alle fag og på tværs af fagene. Eleverne læser i de digitale medier for oplevelse og viden. Eleverne anvender sikre og automatiserede afkodningsstrategier samtidigt med, at læsningen og skrivningen anvendes til indhentning og bearbejdning af viden på tværs af fagene.

Eleverne læser tekster, der er sprogligt udfordrende inden for både skøn- og faglitteratur. Eleverne er fortrolige med, at nogle læser med øjnene og andre med ørerne.

Eleverne skal kunne skrive sammenhængende fortællinger med en varierende ordstilling. Teksterne vil være både beskrivende og refererende, med et ordforråd tilpasset de forskellige teksttyper. Læseundervisningen forholder sig systematisk og eksplicit til arbejdet med nøgleord, nye begreber og fagtermer. Der bør være stort fokus på læringsmålsstyret skriveidaktik. Elevernes kendskab til it udvides, da det giver eleverne mulighed for bl.a. at skrive sværere og mere omfattende tekster.

Færdigheds- og vidensmål

Efter 4.-5.klasse skal eleverne kunne:

- ➔ **Vurdere** hjemmesiders relevans i forhold til søgespørgsmål og har viden om enkle kildekritiske metoder på internettet
- ➔ **Formulere** enkle læseformål og har viden om oplevelseslæsning og faglig læsning
- ➔ **Læse** lette tekster flydende og med god forståelse og har viden om stavemåde og betydning af de fleste ord i lette faglige og æstetiske tekster
- ➔ **Skelne** mellem forskellige måder at beskrive indhold i tekster på og har viden om tekstbånd
- ➔ **Gengive** sin forestilling om tekstens situationer og sammenhænge og har viden om visualiseringsformer.
- ➔ **Vurdere** relevans af søgeresultater på søgeresultatsider og har viden om søgerelaterede læsestrategier
- ➔ **Orienter** sig i tekstens dele og har viden om rubrikker, billeder, diagrammer og grafik
- ➔ **Læse** ukendte ord ved umiddelbar genkendelse af de mest almindelige orddele og har viden om ords stamme, bøjningsmorfemer, afledningsmorfemer og disses stavemåde
- ➔ **Anvende** overskrifter og fremhævede ord til forståelse af tekster og har viden om ord og udtryk, der forklarer nyt stof
- ➔ **Overvåge** sin læseforståelse og opklare forståelsesproblemer og har viden om forståelsesstrategier
- ➔ **Vurdere** teksters perspektiv på et emne og har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver
- ➔ **Redegøre** for beskrivende og berettende fremstillingsformer

Tegn på læring

- ➔ **Benytte** faglitteratur, multimediale tekster og bøger inden for særlige interesseområder
- ➔ **Benytte** alle læseteknikker og kan altså både skimme, punktlæse og oversigtslæse for at forstå hovedindholdet af en tekst
- ➔ **Strukturere** sine egne skrevne tekster kronologisk
- ➔ **Læse** på lix 20-30 og med en hastighed på 150-200 ord/min.
- ➔ **Udnytte** omsætningsregler fra lyd til skrift i stavning
- ➔ **Læse** og reflekterer over forskellige slags tekster
- ➔ **Læse i** digitale medier og være opmærksom på mediernes forskellige fremlæggelsesformer
- ➔ **Analysere** og forholde sig kritisk til tekster af forskellig art
- ➔ **Anvende** 1. og 3. personfortæller i sine skriftlige arbejder
- ➔ **Anvende** det morfematiske princip i stavning, dvs. benytte sin viden om, at ord kan opdeles i betydningsbærende enheder, som har en selvstændig form
- ➔ **Anvende** forskellige læseforståelsesstrategier.

Læselæring i 4.-5. klasse

Med udgangspunkt i komponenterne
i kommunens læseformel, gives der eksempler på områder,
der skal arbejdes med i læseundervisningen:

A

Afkodning

- Ordafkodning og morfologisk opmærksomhed
- Automatisering og læsehastighed
- Sikker stavning af ikke-lydrette ord
- Sikker anvendelse af stave regler
- Udvikling af flydende læsning.

F

Forståelse

- Over- og underbegreber
- Fagfaglig sprogbevidsthed
- Førlæsestrategier og forforståelse
- Læseforståelsesstrategier
- Arbejde modellerende med tekstforståelse
- Procesorienteret skrivning.

G

Genre

- Genrebevidsthed
- Genreskrivning
  - Berettende
  - Beskrivende
  - Forklarende
  - Instruerende
  - Diskuterende
- Kendskab til forskellige teksttyper
- Sprogforståelse
- Fælles litterære oplevelser
- Tekstopbygning
- Multimodale tekster
- Arbejde specifikt med faglig læsning.

M

Motivation

- Individuelt tilpasset læseniveau
- Arbejde med den enkelte elevs læselyst
- Gode læsevaner
- Læselæringsmakker
- Læselog og læsekontrakter.

S

Synlig læring

- Tydelige og konkrete solotaksonomiske læringsmål, f.eks. rubrics
- Arbejde eksplicit med begreberne mindset, "the pit" og "eureka" (aha-oplevelsen)
- Fortsat udvikling af "den synligt lærende elev", herunder fokus på feedback
- Udvikling af bevidsthed om egen progression
- Fælles samtaler om læsning.

6.-7.klasse

6. - 7. klasse

Kompetenceområdet læsning omfatter seks færdigheds- og videnområder:

Finde tekst fokuserer på billed-, diagram- og fuldtekstsøgning på nettet og kildekritisk søgning og faser i søgning

Forberedelse fokuserer på overblikslæsning og læseformål og på elevernes overvejelser over, hvordan teksten skal læses.

Afkodning fokuserer på læsning af komplekse og lånte ord og regulering af læsehastighed, på genkendelse af ords betydningsdele, på stavemåder og på den flydende læsning.

Sprogforståelse fokuserer på sproglige virkemidler og ordenes betydning i en given kontekst samt på elevernes strategier til at identificere vigtige ord i teksten og udlede ords betydning af konteksten.

Tekstforståelse fokuserer på elevernes sammenhængende og detaljerede tekstforståelse samt fortolkning af tekster ved brug af sammenfatning og grafiske modeller.

Sammenhæng fokuserer på elevernes vurdering af teksters perspektiv og anvendelighed og på sammenhæng imellem tekst og kontekst og kritisk vurdering af en tekst.

I 6. og 7. klasse bevarer eleverne læselysten igennem fordybelse i litteraturen. De gode læsevaner fastholdes og udbygges. Elevernes selvstændige læsning udvikles, så de læser stadigt mere krævende tekster sikkert og flydende og med god forståelse. Eleverne tilpasser bevidst læsningen efter teksten, hensigten med teksten og dens sværhedsgrad.

Læsning er en aktivitet både i og uden for skolen og tjener faglige og tværfaglige formål. Eleverne tager et medansvar for egen skriftsproglig udvikling og udtrykker sig varieret og sammenhængende både skriftligt og mundtligt. Den fagfaglige læsning prioriteres gennem arbejdet med systematisk anvendelse af hensigtsmæssige strategier, og faglærerne indgår i et samarbejde omkring dette.

Obs!

Eleven kan foretage basal korrektur på sprog, stavning, tegnsætning og layout. Eleven kan opdage egne forståelsesproblemer og anvende relevante strategier til at afhjælpe dem og få overblik over teksten.

Færdigheds- og vidensmål

Efter 6.-7.klasse skal eleverne kunne:

- ➔ **Kildekritisk** vurdere bruger- og ekspertproduceret indhold og har viden om samme
Vurdere tekstens afsender og målgruppe og har en viden om samme
- ➔ **Variere** læsehastighed bevidst efter læseformål og forhåndskendskab til ord i teksten
- ➔ **Være** bevidst om sammenhæng mellem umiddelbar ordgenkendelse og læsehastighed
- ➔ **Identificere** teksters virkemidler og har viden om metaforer, ironi og sproglig manipulation
- ➔ **Anvende** grafiske modeller til at fastholde og præsentere teksters indhold og struktur- og har viden om grafiske modeller
- ➔ **Sætte** tekster ind i en sammenhæng og har viden om sammenhæng mellem tekst og kontekst
- ➔ **Gennemføre** billed- og fuldtekstsøgning og har viden om teknikker til billed- og fuldtekstsøgning
- ➔ **Sammenholde** teksters formål og indhold med læseformål og har viden om teksters formål og om læseformål
- ➔ **Eleven** kan læse tekster flydende og med god forståelse og har viden om stavemåde og betydning af de fleste ord i faglige og æstetiske tekster
- ➔ **Eleven** kan udlede ukendte ords betydning og har viden om morfologiske og kontekstbaserede strategier til forståelse af ord
- ➔ **Sammenfatte** fagtekster og æstetiske tekster
- ➔ **Vurdere** teksters anvendelighed og har viden om kriterier for teksters anvendelighed
- ➔ **Udarbejde** dramatiske, dokumentaristiske og interaktive produkter

Tegn på læring

- ➔ **Læse** komplekse danske ord og låneord ved at anvende viden om danske og udenlandske aflednings- og bøjningsmorfemer
- ➔ **Læse** sig til faglig viden
- ➔ **Forholde** sig kritisk og analyserende til længere skønlitterære og faglitterære tekster
- ➔ **Anvende** fx tidslinje for at anskue kronologien i en tekst
- ➔ **Karakterisere** og anvende forskellige former for genrer inden for skøn- og faglitteratur
- ➔ **Forholde** sig kritisk til digitale tekster af større omfang
- ➔ **Vælge** synsvinkel i skriftligt arbejde og få en sammenhæng imellem tekstens ide og fremstillingsform
- ➔ **Læse** på Lix 30- 40 niveau og med en hastighed på 200- 300 ord/min.
- ➔ **Anvende** funktionel retstavning
- ➔ **Udvikle** læsehastigheden og tilpasse læsemåder til genrer og sværhedsgrad
- ➔ **Analysere** både skønlitterære og faglige tekster
- ➔ **Sammenholde** form og indhold i tekster
- ➔ **Begynde** at anvende forskellige studietekniske færdigheder, f.eks. overblikslæsning, notatteknik under læsning, mindmaps etc.
- ➔ **Fastholde** hovedindholdet af det læste i en skriftlig form
- ➔ **Skelne** imellem væsentligt og uvæsentligt i den skriftlige fremstilling og vælge en passende skriftlig udtryksform
- ➔ **Anvende** det morfematiske princip i stavning, dvs. benytte sin viden om, at ord kan opdeles i betydningsbærende enheder, som har en selvstændig form
- ➔ **Anvende** selvstændigt forskellige læseforståelsesstrategier
- ➔ **Udvide** ordforrådet
- ➔ **Formulere** opinions- og ekspressive tekster

Læselæring i 6.-7. klasse

Med udgangspunkt i komponenterne
i kommunens læseformel, gives der eksempler på områder,
der skal arbejdes med i læseundervisningen:

A

Afkodning

- Afkodning af ukendte ord i fagtekster
- Læsehastighed efter læseformål
- Sikker anvendelse af staveregler.

F

Forståelse

- Ordforståelsesstrategier
- Læseforståelsesstrategier
- Arbejde modellerende med tekstforståelse
- Procesorienteret skrivning
- Multimodale tekster, herunder grafer og modeller.

G

Genre

- Genrebevidsthed
- Genreskrivning
- Litterære oplevelser
- Tekstopbygning
- Fortsat arbejde specifikt med faglig læsning.

M

Motivation

- Individuelt tilpasset læseniveau
- Arbejde med den enkelte elevs læselyst
- Læselæringsmakker
- Læselog og læsekontrakter.

S

Synlig læring

- Tydelige og konkrete solotaksonomiske læringsmål, f.eks. rubrics
- Arbejde eksplicit med begreberne mindset, "the pit" og "eureka" (aha-oplevelsen)
- Fortsat udvikling af "den synligt lærende elev", herunder fokus på feedback
- Udvikling af bevidsthed om egen progression
- Fælles samtaler om læsning.

8.-9.klasse

8. - 9. klasse

Kompetenceområdet Læsning omfatter seks forskellige færdigheds- og videnområder:

Finde tekst fokuserer på kildekritisk søgning og faser i søgning.

Forberedelse fokuserer på elevernes overvejelser om, hvordan teksten skal læses.

Afkodning fokuserer på læsning af komplekse og lånte ord og regulering af læsehastighed.

Sprogforståelse fokuserer på sproglige virkemidler og ordenes betydning i en given kontekst.

Tekstforståelse fokuserer på elevernes sammenhængende og detaljerede tekstforståelse.

Sammenhæng fokuserer på sammenhæng imellem tekst og kontekst og kritisk vurdering af en tekst.

I 8.-9.klasse arbejder eleverne med samspillet mellem tekst, genre, sprog, indhold og situation.

De gøres mere bevidste om at vurdere sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i egne og andres tekster. Det er fortsat vigtigt at have fokus på forståelsen af det læste. Igennem fordybelsen i litteraturen opnås en personlig og kulturel identitet. Der arbejdes ligeledes med at kunne formidle viden sprogligt, udtrykke sig sammenhængende og varieret og kunne argumentere.

I 8.-9.klasse beherskes læsningen til fulde, så læsestrategier, læsemåder og læseteknikker er automatiserede. Læsetempoet er ubevidst afpasset teksten, og det er naturligt for eleverne at anvende opslagsværk, ordbøger, IT og andre medier, når de møder ord og sammenhænge i tekster, som de ikke forstår. Eleverne kender til genrer og kan karakterisere og anvende dem. Eleverne skriver reflekterende og argumenterende alt efter hensigten med teksten. Der benyttes et bevidst varieret, kreativt sprog.

Færdigheds- og vidensmål

Efter 8.-9.klasse skal eleverne kunne:

- ➔ **Planlægge** og gennemføre faser i informationssøgning og har viden om samme
- ➔ **Skaffe** sig overblik over multimodale teksters opbygning og har en viden om genretræk og multimodalitet
- ➔ **Læse** komplekse og lånte ord og har en viden om disse ords bøjningsformer og disses stavemåder
- ➔ **Forstå** ord og begreber i formelle tekster og har viden om formelt sprogbrug
- ➔ **Forstå** komplekse tekster og har viden om fortælle- og informationsstrukturer
- ➔ **Diskutere** mulige udfald af situationer, beskrevet i tekster og har viden om metoder til opstilling af scenarier
- ➔ **Gennemføre** målrettet og kritisk informationssøgning og har viden om kildekritisk søgning
- ➔ **Afgøre** hvordan en tekst skal læses og har viden om før-læsestrategier
- ➔ **Læse** komplekse tekster med passende hastighed og god forståelse og har viden om stavemåder og betydning af de fleste ord i alle tekster
- ➔ **Analysere** sammenhæng mellem teksters ordvalg, genre, indhold og situation og har viden om sammenhænge mellem ordvalg, teksttyper, genre, formål og kommunikationssituation
- ➔ **Opnå** forståelse af tekster gennem analyse og har viden om analyseredskaber
- ➔ **Kritisk** vurdere udsagn på baggrund af kontekst og har viden om metoder til systematisk undersøgelse af tekster
- ➔ **Fremstille** forskellige sammenhængende tekster i forskellige genrer og stilarter

Obs!

Eleven kan foretage basal korrektur
på sprog, stavning,
tegnætning og layout.

Tegn på læring

- ➔ **Fordybe** sig i litteraturen og opnå en personlig og kulturel identitet
- ➔ **Anvende** læseforståelsesstrategier, der er hensigtsmæssige i de forskellige fag
- ➔ **Læse** kritisk og stille spørgsmål til teksters indhold og påstande
- ➔ **Oplæse** flydende med god artikulation og fortolkende betoning
- ➔ **Fastholde** hensigtsmæssige læserutiner med henblik på en langsigtet læsekultur
- ➔ **Referere** korrekt skriftligt og mundtligt, argumentere, kommentere og reflektere
- ➔ **Skrive** til både kendt som ukendt og modtage med et fyldigt indhold
- ➔ **Læse** på Lix 40-60 niveau og med en hastighed på 220- 450 ord/ min.
- ➔ **Tage** medansvar for egen skriftsproglig udvikling
- ➔ **Anvende** læsning til danskfaglige, fagfaglige og tværfaglige formål både i og uden for skolen
- ➔ **Alle** læsestrategier beherskes og tilpasses læseformålet.
- ➔ **Arbejde** analyserende og perspektiverende i forhold til både skøn- som faglitterære tekster
- ➔ **Studietekniske** færdigheder beherskes og anvendes relevant.
- ➔ **Udtrykke** sig varieret og sammenhængende, såvel mundtligt som skriftligt
- ➔ **Opsætte** sin egen tekst efter tekstidé og hensigt
- ➔ **Beherske** tegnsætningen og retstavningen.

Læselæring i 8.-9. klasse

Med udgangspunkt i komponenterne
i kommunens læseformel, gives der eksempler på områder,
der skal arbejdes med i læseundervisningen:

A Afkodning

- Afkodning af ukendte ord i fagtekster
- Læsehastighed efter læseformål
- Sikker anvendelse af staveregler.

F Forståelse

- Sprogbaseret læseundervisning
- Analyserende og fortolkende litteratursamtaler
- Ordforståelsesstrategier, f.eks. synonymer, talemåder og begreber
- Læseforståelsesstrategier
- Arbejde modellerende med tekstforståelse
- Multimodale tekster, herunder grafer og modeller.

G Genre

- Genrebevidsthed
- Genreskrivning
- Litterære oplevelser

M Motivation

- Individuelt tilpasset læseniveau
- Arbejde med den enkelte elevs læselyst

S Synlig læring

- Tydelige og konkrete solotaksonomiske læringsmål, f.eks. rubrics
- Arbejde eksplicit med begreberne mindset, "the pit" og "eureka" (aha-oplevelsen)
- Fortsat udvikling af "den synligt lærende elev", herunder fokus på feedback

Børn i læsevanskeligheder

Forståelse af læsevanskeligheder

Børn der kæmper med læsning, er børn, der har problemer med en eller flere faktorer i Gladsaxe læseformel: Læsning = A x F x M x G + S. Begrebet 'læsning' forstås som både læsning, skrivning og stavning.

Børn kan have læsevanskeligheder på mange måder. Det kan være forbipasserende udfordringer, eller der kan være tale om mere gennemgribende udfordringer. Vanskeligheder i læselæringen kan f.eks. optræde, som vanskeligheder med afkodning, sproglige vanskeligheder, herunder vanskeligheder på baggrund af andet modersmål end dansk, ordblindhed, vanskeligheder med arbejdshukommelse eller eksekutiv vanskeligheder.

Som udgangspunkt skal undervisningen imødekomme alle elevers læringsbehov. Det fordrer, at vi arbejder udstrakt med differentiering, og at vi arbejder sammen om at skabe klare mål og rammer for læseudviklingen hos den enkelte elev og med velvalgte indsatser og løbende opfølgning.

De fleste elever vil profitere af en sådan almen undervisning. Nogle elever vil få brug for ekstra hjælp og støtte, som en indsats der foregriber, at de kommer i mere komplicerede vanskeligheder med læseudviklingen. Ganske få elever vil have behov for en mere indgribende indsats.

Elever med ordblindhed

Ordblindhed (dysleksi) er et handicap, der giver vanskeligheder med at lære at afkode (knække læ-

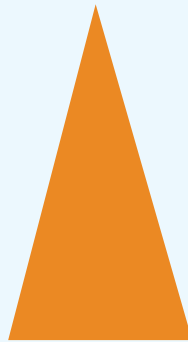
sekoden). Årsagen menes at være en arvelig funktionsnedsættelse kendetegnet ved specifikke sproglige vanskeligheder, som medfører besværligheder i bearbejdningen af sproglyd¹⁰. Ofte - men ikke altid - finder man andre i familien med læsevanskeligheder, som har haft vanskeligt ved at lære at læse og skrive¹¹. Man taler om ordblindhed i tilfælde, hvor der ikke er indlysende årsager til vanskelighederne, som fx stærk syns- eller hørenedsættelse, svære sprogvanskeligheder, åbenlyse tegn på hjerneskade eller omfattende, generelle indlæringsvanskeligheder¹².

Hvis der sættes tidligt ind med systematisk undervisning, kan ordblinde godt lære at afkode, men det er sværere, kræver intensiv undervisning og tager længere tid end for børn, der ikke er ordblinde. Arbejdsindsatsen for den enkelte ordblinde elev er meget større end for andre, og stor opbakning og forståelse fra omgivelserne er vigtige forudsætninger for positiv udvikling.

Ordblindhed er et blivende handicap, som kræver en fortsat indsats. Selv om læsekoden er knækket, skal ordblinde læsetræne mere end andre for at vedligeholde og automatisere læsefærdigheden. Eleven vedbliver ofte med at læse langsomt, har svært ved at få automatiseret læsningen, og har store vanskeligheder med at lære retstavning.

Det er vigtigt for ordblinde både at få intensiv læsestaveundervisning, og at IT-støtte er en naturlig del af alle læringssituationer, hvor læsning og skrivning indgår. Ordblinde elever skal blive sikre brugere

Indgribende indsats

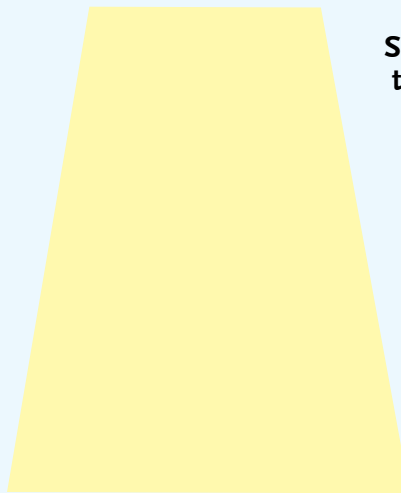

Intensiv indsats

Individuel handleplan

Inddrage andre professionelle

Forgribende indsats

Små hold /supplerede træning

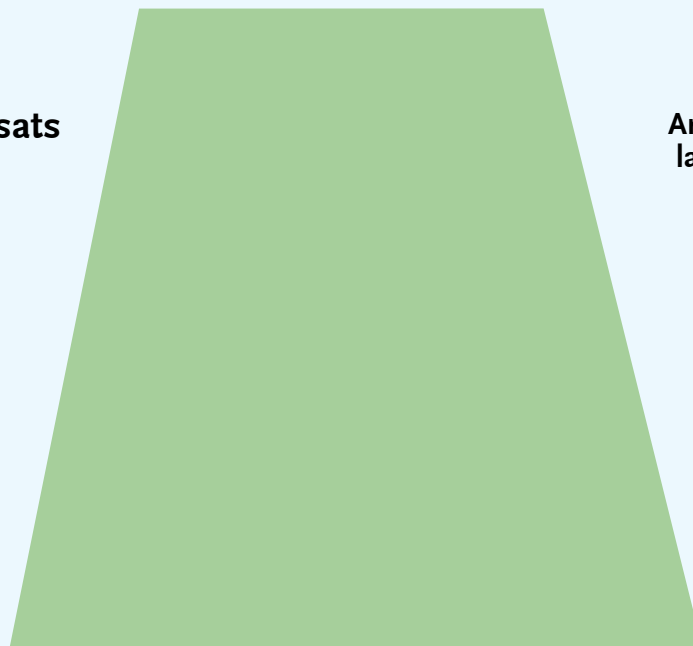
Individuel handleplan og hyppig respons

Målerrettet tilpasning

IT støtte

Universel indsats

Almen undervisning

Arbejde med læringsmål

Holddeling/læsebånd

Differentiering

Opbyggende forbyggende

af kompenserende IT-støtte, så vanskelighederne ikke forhindrer deltagelse på lige fod i skolen og i uddannelse på længere sigt.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling stillede i 2015 en ny digital ordblindetest til rådighed. Testen kan bruges som led i en udredning, når der er begrundet mistanke om, at læsevanskeligheder skyldes ordblindhed. Dvs. at andre mulige årsager til læsevanskeligheder er undersøgt og udelukket. Testen kan bruges af en 'testvejleder', der udpeges af skolens ledelse. Testvejlederen skal have den nødvendige faglige viden om læsevanskeligheder, og brug af testen forudsætter, at vejledningen til testen følges. Al nødvendig information til skoleledelse, testvejleder og IT-medarbejdere findes i vejledningen til testen ¹³.

Ordblindhed optræder i forskellig grad spændende fra lettere til meget svære vanskeligheder. Med en tidlig målrettet læseindsats suppleret af IT-støtte kan ordblindede deltage og klare sig på lige fod i undervisningen. Det er målet, at dette bliver situationen for langt de fleste elever med ordblindhed i vores skoler. Svær ordblindhed kræver en mere omfattende indsats i form af supplerende undervisning, specialundervisning eller i meget svære tilfælde undervisning på læsekursus eller i læseklasse på Læseskolen (se afsnit om dette).

Tosprogede elever

At have et andet modersmål end dansk er i sig selv ikke noget problem eller nogen mangeltilstand. Men man må som underviser være bevidst om, at læringsvilkåret for tosprogede elever er anderledes end for de etsprogede elever, der undervises på deres modersmål.

Den gode udvikling af tosprogede elevers sprog- og læsefærdigheder kræver i sig selv ikke en anderledes sprog- og læsepædagogik end den, som etnisk

danske elever har brug for. Men den kræver en bevidst opmærksomhed på hvordan man bruger og behandler sprog i undervisningen.

Mange tosprogede børn og unge er teknisk dygtige læsere, men ofte læser de med en svag forståelse for indholdet. Når man ikke forstår, hvad man læser, hvorfor man læser og i det hele taget ikke har en aktiv læseindstilling, kan man heller ikke tilegne sig ny viden gennem læsning. Bevidst arbejde med læsestrategier er derfor særdeles vigtigt.

De tosprogede børn og unge er ligesom alle andre børnegrupper en uhomogen gruppe med vidt forskellige forudsætninger for at udvikle optimale sprog- og læsekompetencer, dette fordrer en individuel vurdering og differentieret undervisning. Den tosprogede elev skal i sin læring forholde sig til mødet med to (eller flere) sprog.

Eleven er så at sige på dobbeltarbejde i en mængde situationer, idet vejen ind i undervisningen netop går gennem et andet sprog end modersmålet. Eleven skal på en og samme tid lære sproget, lære om sproget og lære gennem sproget i al skolens undervisning – også når det kommer til sprog- og læseudvikling. Det er et givent læringsvilkår for eleven, og det fordrer, at underviseren forholder sig til sprogbaselementer i læseundervisningen.

I forhold til tosprogede elever skal der være en særlig opmærksomhed på komponenterne genre og forståelse i læseformlen. Der bør fokuseres og direkte undervises læseforståelsesstrategier samt genre og teksttyper. Ligeledes er det er særdeles vigtigt, at man i undervisningen forholder sig til de enkelte fags særlige ordforråd og udfører fokuseret undervisning i dette. Som vejledning og inspiration til undervisningen kan du søge information på EMU ¹⁴. Hvis der på skolen er en DSA-vejleder, er det også muligt at sparre med denne.

¹⁰ Jf. vejledningen "Ordblind inklusion", Socialstyrelsen / Dansk Videnscenter for Ordblindhed 2007.

¹¹ Læs mere om ordblindhed på Socialstyrelsens hjemmeside

¹² Center for læseforskning

¹³ Ordblindetestens testvejlederindgang

Guideline

Vedrørende elever i læsevanskeligheder

Trin 1

Grundlæggende skal alle dansklærere specifikt, og teamets øvrige lærere og pædagoger mere generelt, have en opdateret og tilstrækkelig viden om den almindelige læseudvikling og didaktik. Børnehaveklasseledere og dansklærere skal kunne differentiere læreprocesserne, arbejde med synlig målstyret undervisning i en taksonomisk forståelse og følge op på barnets læring. De skal endvidere i tide reagere, når et barn kommer i vanskeligheder i forhold til et eller flere områder i læseformlen og kunne iværksætte en indsats inden for rammerne af den almindelige undervisning i klassen vha. undervisningsdifferentiering, ved holddeling i - og på tværs af klasserne på en årgang og i den understøttende undervisning. Alle børn har forskellige måder at lære på og tempi at lære i, og det er af stor betydning, at den almene undervisning giver plads til at imødekomme dette. Lærerne må forholde sig undersøgende og afprøvende til elevernes læring og deres læreprocesser. Sparring og vejledning er af stor betydning her, både fra faglig leder, læsevejleder og kolleger i teamet og i faget.

Trin 2

I de tilfælde hvor elever opleves at være i længerevarende eller mere alvorlige læsevanskeligheder, må vanskelighederne afdækkes nærmere, for at få præcis viden om, hvad det er, der er svært, og hvilke indsatser der kræves. Der arbejdes med udgangspunkt i Gladsaxe Læseformel. Læsevejleder udreder elevens kompetencer og vanskeligheder og bidrager med vejledning om yderligere læsepædagogiske indsatser. Læsevejleder kan sparre med læsekonsulent når det er relevant. Tale-hørelærer kan bidrage med vejledning vedr. sprogpædagogiske tiltag, samt evt. konkret sprogræning.

Trådene samles og indsatserne besluttet i samarbejde mellem lærer, læsevejleder og ledelse. Der udarbejdes en handleplan og relevante tiltag iværksættes hurtigt og følges op. Undervejs dokumenteres indsatser og udvikling.

Forældrene inddrages i et tæt samarbejde omkring barnets læring og læseudvikling.

Det kan overvejes at bringe sagen op i kompetenceteam for at få en bredere professionel vurdering.

---

¹⁴ www.emu.dk/modul/styrk-tosprogede-elevers-faglighed.

Trin 3

I de få tilfælde, hvor en samlet indsats over længere tid ikke fører til tilstrækkelig læringsprogression for barnet, må opmærksomheden og indsatserne skærpes, og øvrige professionelle inddrages via kompetenceteamet. Formålet er at lave en helhedsvurdering af elevens læringsudfordringer og herudfra tage stilling til, hvordan elevens læringsbehov skal imødekommes fremadrettet¹⁵.

Hvis der på baggrund af oplysninger om dysleksi i familien, tidligere udredninger samt utilstrækkelig effekt af de hidtidige indsatser, er mistanke om dysleksi, kan eleven med forældrenes samtykke testes for dysleksi.

Testes eleven til at have dysleksi i svær grad, og er det skoleleders vurdering, at elevens behov hverken kan imødekommes med skolens muligheder for supplerende undervisning eller specialundervisning, kan skoleleder i samarbejde med forældrene ansøge om optagelse på Læseskolen (se Bilag).

Brug af data når elever er i læsevanskeligheder

Læsevejledere eller andre med læsefaglig viden udreder læsevanskeligheder med kvalitative test, der er målrettet individuel testning.

Gængse gruppelæseprøver, hvor en hel klasse testes på én gang, leverer hovedsagelig kvantitative data, som placerer eleven i en kategori i forhold til en norm eller andre kriterier. Gruppeprøver muliggør ikke et detaljeret indblik i elevens faktiske læseadfærd, kompetencer og nærmeste udviklingszone. Med kvalitative test, får læsevejlederen og lærerne præcis information om, hvor elevens læselæring er på vej hen, hvad der eventuelt skal samles op på, og hvordan læreprocessen skal tilrettelægges for at fremme læringen.

Individuelle test udvælges af læsevejlederen ud fra elevens læse-skrivestatus og ikke ud fra alder eller klassetrin. Brugen af nogle test er begrænset til bestemte klassetrin – typisk fordi de først må tages i brug et stykke inde i skoleforløbet.

---

¹⁵ Jf. bestemmelserne i Folkeskoleloven og Bekendtgørelsen om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

Individuelle test til brug for udredning af læsevanskeligheder

	0.-1. kl.	2.-3. kl.	4.-6. kl.	7.-9. kl.
Rambøll Sprogvurdering individuel del	X			
Dynamisk afkodningstest (ny ¹⁶)	X	X		
IL-Basis (1.kl.)	X			
Gladsaxematerialet (specifikke sproglige forudsætninger for læseindlæring)	X	X	X	X
DL - Diagnostisk læse- og Staveprøve	X	X	X	X
Elbros ordlister		X	X	X
DVO (Dansk Videnscenter for Ordblindheds test) - Individuel del (fra ultimo 2. kl.)		X	X	X
National Ordblindetest (fra marts 3. klasse)		X	X	X
IL (Individuel Læseundersøgelse) Mellem		X	X	X
IL (Individuel Læseundersøgelse) Ungdom (fra 7. kl.)				X
ST-prøver (retstavning)			X	X
CHIPS individuel		X	X	X

Læseskolen

Gladsaxe Kommunes Læseskole for Ordblinde er placeret på Enghavegård Skole. Læseskolen er et specialundervisningstilbud. Det er et kommunalt tilbud og modtager elever fra alle kommunens skoler.

Forudsætning for ansøgning er, at undervisning for eleven i den almindelige klasse kun vurderes at kunne gennemføres med støtte eller specialundervisning i mindst 9 undervisningstimer ugentligt (jf. Lov om Folkeskolen, jf. §3, stk.2).

Læseskolen tilbyder:

1. Læseklasse. Det vil sige fuldtidsundervisning på Læseskolen. Eleven overflyttes til Læseskolen i den periode, eleven er optaget på Læseskolen. Det revurderes hvert år, om eleven fortsat har behov for at gå i Læseskolen eller sluses tilbage til den tidligere skole.

2. Intensivt 12-ugers læsekursus fordelt på to perioder inden for et skoleår. Kurset afholdes på Læseskolen. Eleven bevarer tilhørsforholdet til hjemskolen.

Målgruppen er:

- Normaltbegavede elever med svær ordblindhed, som på trods af en intensiv indsats på hjemskolen

endnu ikke har påbegyndt en funktionel læseudvikling i begyndelsen af 3. klasse.

- Eleven kan have andre vanskeligheder end læseskrivevanskeligheder, men der lægges vægt på, at læseskrivevanskeligheder er det primære handicap, dvs. at eleven ikke har andre vanskeligheder, som på indlysende måde kan forklare elevens vanskeligheder med indlæring, herunder læseindlæring.

- Fagligt er eleverne kendetegnet ved, at de ikke har knækket læsekoden og eksempelvis ikke kan læse lix 5 og derover selvstændigt i 3. Klasse. At de er alvorligt udfordret af vanskeligheder med specifikke sproglige forudsætninger for læseindlæring – primært vanskeligheder med bearbejdning af sproglyd. At de opnår resultatet 'Ordblind' i National Ordblindetest.

Læseskolen arbejder med udgangspunkt i det faglige, det personlige og det sociale. Der arbejdes med et tæt forældresamarbejde.

Se Bilag 8: Vejledning til ansøgning om optagelse på – og visitation til Læseskolen.

¹⁶ Testen udgives snart af UVM og kan bidrage til at udpege de af eleverne, der er i risiko for at udvikle alvorlige ordafkodningsvanskeligheder (Gellert & Elbro, endnu ikke udgivet). I vejledningen til testen kommer en oversigt over anbefalinger til en individuel testprocedure i slutningen af børnehaveklassen og i begyndelsen af 1. klasse. Det beskrives også, hvilke andre oplysninger det kan anbefales at indsamle, når man skal planlægge og tilrettelægge en hensigtsmæssig undervisningsindsats for de elever, der er i risiko for at udvikle alvorlige afkodningsvanskeligheder.)

Bilag

Nedenstående bilag finder du den elektroniske udgave af Handleplan for læsning i Gladsaxes skoler.

Bilag 1: Læseformlen. Oversigt samt en uddybende model for hvert bogstav

Bilag 2: Oversigt over testmaterialer og vejledning til brug af dette

Bilag 3: Forslag til læse-skriveaktiviteter med kompenserende hjælpemidler

Bilag 4: Læsehastighed og lixtal

Bilag 5: Skabelon til dagsorden til læringskonference

Bilag 6: Skabelon til handleplan for læselæring i almen undervisning

Bilag 7: Skabelon til handleplan for børn i læsevanskeligheder

Bilag 8: Vejledning til ansøgning om optagelse på – og visitation til læseskolen

Bilag 9: Læsestrategi fra Ministeriets Vejledning til Læseplan for dansk 2014

Bilag

Bilag 1: Læseformlen. Oversigt samt en uddybende model for hvert bogstav

L	=	A	x	F	x	G	x	M	+	S
Læsning		Afkodning		Forståelse		Genre		Motivation		Synlig læring
Skriftsprog <ul style="list-style-type: none"> • Stave • Skrive 		Forlæsning <ul style="list-style-type: none"> • Forhåndskendskab • Forforståelse • Forventning • Viden om genre 		Ordforståelse <ul style="list-style-type: none"> • Ordkendskab • Ordenes betydning i situationen • Fagligt ordkendskab 		Kontekst <ul style="list-style-type: none"> • Den sammenhæng teksten forekommer i 		Læseformål <ul style="list-style-type: none"> • Viden om hvorfor teksten læses • Læse for at <ul style="list-style-type: none"> - lære - opleve - gøre 		Samtaler om læsning <ul style="list-style-type: none"> • Læseudvikling • Læseprogression
		Aflæsning <ul style="list-style-type: none"> • Afkodning af skriftegn 		Tekstforståelse <ul style="list-style-type: none"> • Læse på linjerne • Læse melle linjerne • Læse bag linjerne 		Læseform <ul style="list-style-type: none"> • Læsestrategi <ul style="list-style-type: none"> - Angrebsteknik - Faglig læsestrategi • Viden om <ul style="list-style-type: none"> - teksttype - notatteknikke 		Læreprojekt <ul style="list-style-type: none"> • At læse en tekst for at gøre noget med den: <ul style="list-style-type: none"> - Få en oplevelse - Finde en oplysning - Forstå et fænomen - Få ny viden 		
		Medlæsning <ul style="list-style-type: none"> • Afkodning af <ul style="list-style-type: none"> - Billeder - Layout - Ordbilleder - Ikoner 		Scenarieforståelse <ul style="list-style-type: none"> • Billederne de udspiller sig i læserens hoved 						

L

LÆSNING

SKRIFTSPROG og LITERACY

- At læse er at bruge skriftsproget
- At skrive er at bruge skriftsproget
- At stave er at bruge skriftsproget
- Skriftsproglig udvikling - eller 'Literacy' - forstås som læsning, skrivning og sprog i forskellige modaliteter

Literacy er vores ressourcer og færdigheder i at afkode, forstå og anvende tegn i en social sammenhæng gennem hele livet.

...

Det være sig lige fra bogstaver og tal til grafer, ikoner og symboler

A

AFKODNING

FORLÆSNING

- Forhåndskendskab
- Forforståelse
- Forventning
- Viden om genre

*Bundsgaard:
At "læse" billeder
og kontekst før
tekst*

A AFKODNING

Bundsgaard:
At læse hele
teksten: skrifttegn,
ordbilleder, ikoner,
billeder og layout

AFLÆSNING

- Afkodning af skrifttegn
- Aflæsning af ordbilleder – ordgenkendelse
- Afkodningsstrategier

Knække koden og
automatisere
læsningen

Vide hvad jeg kan
gøre, når jeg
kommer til et ord,
jeg ikke kan læse

MEDLÆSNING

- Afkodning af :
  - Billeder
  - Layout
  - Ikoner

Udnytte alle
informationskilder
i teksten

Bundsgaard:
At læse billeder og
andre udtryk, som
indskrænker de
mulige tolkninger

F FORSTÅELSE

ORDFORSTÅELSE

- Ordkendskab
- Ordnes betydning i situationen
- Før-faglige ord
- Fagligt ordkendskab

Vide at ord kan betyde forskellige ting alt efter situation og fag

Enzymer spalter og nedbryder maden. Spalter og nedbryder er før-faglige ord. Før-faglige ord skal forklares lige som fagord. De er ikke altid kendte for eleverne fra tidligere erfaringer.

F FORSTÅELSE

TEKSTFORSTÅELSE

- Læse på linjerne
- Læse mellem linjerne
- Læse bag linjerne

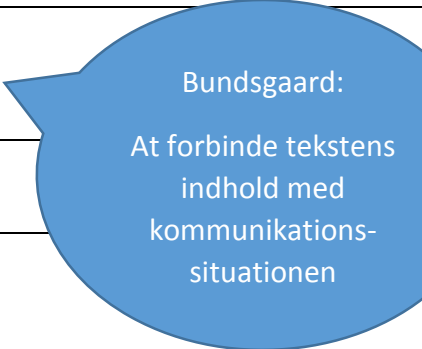
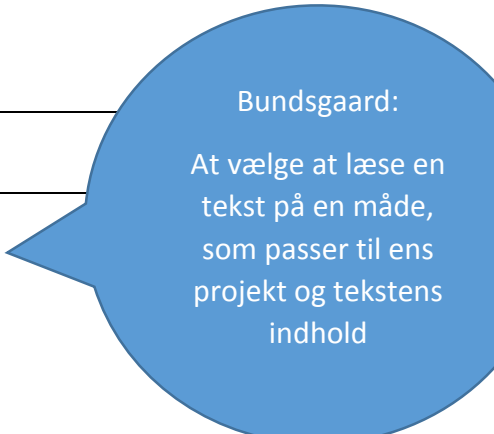
Læse det, der står

Læse aktivt, medskabende og danne

Læse vurderende, reflektivt og sætte det læste i relation til egne erfaringer og andre tekster

SCENARIEFORSTÅELSE

- Billederne der udspiller sig i læserens hoved

G	
GENRE	
KONTEKST	
<ul style="list-style-type: none"> • Den sammenhæng teksten forekommer i 	
TEKSTTYPE	
<ul style="list-style-type: none"> • Berettende - fx historisk fortælling • Beskrivende - fx beskrivelse af et dyr • Forklarende - fx udviklingen fra frø til voksen plante • Instruerende - fx en brugsanvisning • Diskuterende - fx et læserbrev 	
LÆSEFORSTÅELESSTRATEGIER	
<ul style="list-style-type: none"> • Overvågningsstrategier - fx spørgsmål til teksten • Hukommelsesstrategier - fx logskrivning • Organisationsstrategier - fx mindmap • Elaboreringsstrategier - fx ordkendskabskort 	
LÆSEMÅDER	
<ul style="list-style-type: none"> • Overbliklæsning – hurtig 'scanning' af teksten • Skimming – kun læse dele af teksten • Intensiv læsning – læse hele teksten grundigt 	

M

MOTIVATION

LÆSEFORMÅL

Viden om, hvorfor teksten læses

- Læse for at træne
- Læse for at lære
- Læse for at opleve
- Læse for at gøre

Læse med
forskelligt
formål

LÆSEPROJEKT -eget projekt

Læse en tekst for at gøre noget med den

- Få en oplevelse
- Finde en oplysning
- Forstå et fænomen
- Få ny viden

Jeg ved, hvad
jeg vil bruge
teksten til

S

SYNLIG LÆRING

- Læseprogression
- Læseundervisning / -læreprocesser
- Synligt lærende elever
- Synligt lærende klasserum

Rubrics / solotaksonomi
Datainformeret evaluering
Feedback og feedforward
Metalæring;
The Pitt, Flow, Mindset,
System 1 og 2...

SAMTALEFORA

- Dialog med barnet
- Dialog med gruppen / klassen
- Dialog med forældre
- Teamet
- Fagteamet
- Læringskonferencen

Fokus på

- Progression
- Læring
- Ressourcer
- Prøve – og fejle
- Løsninger

	Test anvendt på klassetrinnet	Tidspunkt	Evaluering
0.kl	<p>Ved evaluering af børnenes forudsætninger for skriftsproglig udvikling i 0.klasse tages den obligatoriske sprogvurdering. Rambøls sprogvurdering i samarbejde med tale/hørelærere</p> <p>Bogstavprøve 1</p>	<p>Senest uge 42</p> <p>Maj</p>	<p>Af elevplanen fremgår det, hvilke mål for læsning, der arbejdes hen imod, og hvilke forventninger skolen har til forældrene i den forbindelse.</p> <p>Der afholdes læringskonferencer med relevante deltagere to gange årligt. I forbindelse med konferencen udarbejdes en handleplan for det fortsatte arbejde med læsningen, og teamet har en løbende dialog omkring tiltagene i handleplanen.</p> <p>Forældre får ved skole-hjem-samtale gennemgået elev- og handleplan og får vejledning i, hvordan de kan støtte op om barnets skriftsproglige udvikling.</p>
1.kl	<p>Ordlæseprøve 1</p> <p>Tekstlæseprøve 1</p>	<p>November og februar</p> <p>April/maj</p>	<p>Af elevplanen fremgår det, hvilke mål for læsning, der arbejdes hen imod, og hvilke forventninger skolen har til forældrene i den forbindelse.</p> <p>Der afholdes læringskonferencer med relevante deltagere to gange årligt. I forbindelse med konferencen udarbejdes en handleplan for det fortsatte arbejde med læsningen, og teamet har en løbende dialog omkring tiltagene i handleplanen.</p> <p>Forældre får ved skole-hjem-samtale gennemgået elev- og handleplan og får vejledning i, hvordan de kan støtte op om barnets skriftsproglige udvikling.</p>
2.kl	<p>Frivillige og Obligatoriske Nationale Test i læsning 2. Kl.</p>	<p>November</p>	<p>Af elevplanen skal det fremgå, hvilke mål for læsning, der arbejdes hen imod, og hvilke forventninger skolen har til forældrene i den forbindelse.</p>

	<p>2. årgang screenes for dysleksi med DVO. Dette gøres i samarbejde med læsevejlederen. På baggrund af DVO'en udarbejdes en handleplan for elever i risikogruppen og der foretages evt. yderligere kortlægning.</p> <p>Ordlæseprøve 2 eller</p> <p>Sætningslæseprøve 1</p>	<p>Marts/april</p> <p>Marts/april</p>	<p>Der afholdes læringskonferencer med relevante deltagere to gange årligt. I forbindelse med konferencen udarbejdes en handleplan for det fortsatte arbejde med læsningen, og teamet har en løbende dialog omkring tiltagene i handleplanen.</p> <p>Forældre får ved skole-hjem-samtale gennemgået elev- og handleplan og får vejledning i, hvordan de kan støtte op om barnets skriftsproglige udvikling.</p>
3.kl	<p>Frivillige Nationale Test i læsning for 2 Kl.</p> <p>Tekstlæseprøve 3 som kommunal screening</p> <p>Sætningslæseprøve 2</p>	<p>November</p> <p>Februar-marts</p> <p>Marts</p>	<p>Der afholdes læringskonferencer med relevante deltagere to gange årligt. I forbindelse med konferencen udarbejdes en handleplan for det fortsatte arbejde med læsningen, og teamet har en løbende dialog omkring tiltagene i handleplanen.</p> <p>Forældre får ved skole-hjem-samtale gennemgået elev- og handleplan og får vejledning i, hvordan de kan støtte op om barnets skriftsproglige udvikling.</p>
4.kl	<p>Frivillige og den obligatoriske Nationale Test i læsning for 4. kl.</p> <p>Tekstlæseprøve 4</p>	<p>November</p> <p>Marts/april</p>	<p>Af elevplanen skal det fremgå, hvilke mål for læsning, der arbejdes hen imod, og hvilke forventninger skolen har til forældrene i den forbindelse.</p> <p>Der afholdes læringskonferencer med relevante deltagere to gange årligt. I forbindelse med konferencen udarbejdes en handleplan for det fortsatte arbejde med læsningen, og teamet har en løbende dialog omkring tiltagene i handleplanen.</p> <p>Forældre får ved skole-hjem-samtale gennemgået elev- og handleplan og får vejledning i, hvordan de kan støtte op om barnets skriftsproglige udvikling.</p>

5.kl	<p>Tekstlæseprøve 5 og 6</p> <p>Diagnosticerende stavning</p> <p>Frivillig National test i læsning for 4. klasse</p>	<p>Marts/april</p> <p>Feb./marts</p>	<p>Af elevplanen skal det fremgå, hvilke mål for læsning, der arbejdes hen imod, og hvilke forventninger skolen har til forældrene i den forbindelse.</p> <p>Der afholdes læringskonferencer med relevante deltagere to gange årligt. I forbindelse med konferencen udarbejdes en handleplan for det fortsatte arbejde med læsningen, og teamet har en løbende dialog omkring tiltagene i handleplanen.</p> <p>Forældre får ved skole-hjem-samtale gennemgået elev- og handleplan og får vejledning i, hvordan de kan støtte op om barnets skriftsproglige udvikling.</p>
6.kl	<p>Frivillige og Obligatoriske Nationale Test i læsning 6. Kl.</p> <p>Tekstlæseprøve 7</p>	<p>November</p> <p>Feb./marts</p>	<p>Af elevplanen skal det fremgå, hvilke mål for læsning, der arbejdes hen imod, og hvilke forventninger skolen har til forældrene i den forbindelse.</p> <p>Der afholdes læringskonferencer med relevante deltagere to gange årligt. I forbindelse med konferencen udarbejdes en handleplan for det fortsatte arbejde med læsningen, og teamet har en løbende dialog omkring tiltagene i handleplanen.</p> <p>Forældre får ved skole-hjem-samtale gennemgået elev- og handleplan og får vejledning i, hvordan de kan støtte op om barnets skriftsproglige udvikling.</p>
7.kl	<p>Frivillig National test i læsning 6. kl</p> <p>Tekstlæseprøve 8</p> <p>Diagnosticerende stavning</p>	<p>November</p> <p>Marts/april</p> <p>Marts/april</p>	<p>Af elevplanen skal det fremgå, hvilke mål for læsning, der arbejdes hen imod, og hvilke forventninger skolen har til forældrene i den forbindelse.</p> <p>Der afholdes læringskonferencer med relevante deltagere to gange årligt. I forbindelse med konferencen udarbejdes en handleplan for det fortsatte arbejde med læsningen, og teamet har en løbende dialog omkring tiltagene i handleplanen.</p> <p>Forældre får ved skole-hjem-samtale gennemgået elev- og handleplan og får vejledning i, hvordan de kan støtte op om barnets skriftsproglige udvikling.</p>

<p>8.kl</p>	<p>Frivillig og obligatorisk National test i læsning 8. Kl.</p> <p>Resultatlistor over én nyligt taget: læseprøve, skriftlig fremstillingsprøve og retskrivningsprøve i forbindelse med terminsprøve</p>	<p>November</p> <p>Marts/april</p>	<p>Af elevplanen skal det fremgå, hvilke mål for læsning, der arbejdes hen imod, og hvilke forventninger skolen har til forældrene i den forbindelse.</p> <p>Der afholdes læringskonferencer med relevante deltagere to gange årligt. I forbindelse med konferencen udarbejdes en handleplan for det fortsatte arbejde med læsningen, og teamet har en løbende dialog omkring tiltagene i handleplanen.</p> <p>Forældre får ved skole-hjem-samtale gennemgået elev- og handleplan og får vejledning i, hvordan de kan støtte op om barnets skriftsproglige udvikling.</p> <p>Karakter</p>
<p>9.kl.</p>	<p>Resultatlistor over én nyligt taget: læseprøve, skriftlig fremstillingsprøve og retskrivningsprøve i forbindelse med terminsprøve.</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Evt. National test i læsning 8. kl</p>	<p>Feb./marts</p>	<p>Af elevplanen skal det fremgå, hvilke mål for læsning, der arbejdes hen imod, og hvilke forventninger skolen har til forældrene i den forbindelse.</p> <p>Der afholdes læringskonferencer med relevante deltagere to gange årligt. I forbindelse med konferencen udarbejdes en handleplan for det fortsatte arbejde med læsningen, og teamet har en løbende dialog omkring tiltagene i handleplanen.</p> <p>Forældre får ved skole-hjem-samtale gennemgået elev- og handleplan og får vejledning i, hvordan de kan støtte op om barnets skriftsproglige udvikling.</p> <p>På læringskonferencen i efteråret i 9. klasse drøftes og afklares det, om der evt. er elever der skal have dispensation til afgangsprøverne. Her aftales indsats og fokusområder.</p> <p>Karakter</p>

Bilag 3: Forslag til læse-skriveaktiviteter med kompenserende hjælpemidler

Alle elever i Gladsaxe Kommune har via Uni-login adgang til brug af kompenserende hjælpemidler på iPad eller pc herunder brug af programmer, som anvender prædiktion og højtlesning (Appwriter, CD-Ord og Intowords).

Digitaliseret undervisning kan kompensere vanskeligheder med læsningens tekniske aspekt og er altså alene et hjælpemiddel for elever med svage afkodningsfærdigheder og stavevanskeligheder. Ved brug af den digitaliserede undervisning er det en forudsætning at læreren forholder sig til hvad disse programmer ikke afhjælper og derved sikrer direkte undervisning i læsningens øvrige komponenter.

Læsning = Afkodning x Forståelse x Motivation x Genre + Synlig læring.

Kompenserende hjælpemidler kan ikke afhjælpe:

- Ringe sprogforståelse/ordforråd
- Manglende læseforståelse
- Manglende motivation
- Manglende genrekendskab
- Ringe formuleringsevne i skriftlig fremstilling
- Elever med svage afkodningsfærdigheder har i endnu højere grad brug for at mestre læseforståelsesstrategier arbejde fokuseret med skriftlig fremstilling.

Den digitaliserede undervisning kan med fordel anvendes fra skolestart for alle elever. Herved sikres et solidt kendskab til programmernes muligheder fra begyndelsen og kan give gode læse- og skriveoplevelser. For at opnå sikker anvendelse, er det ligeledes en nødvendighed at forældrene involveres i brug af programmerne i form af kurser og vejledning. Det er af stor betydning at læsevejlederen vejleder i brug af kompenserende hjælpemidler til lærerne.

Begyndertrinnet – dansk

- Lære bogstaver og bogstavlyde (grafemer og fonemer)
- Skrive vrøvlhistorier med prædiktion
- "Læse" en bog ved at skrive af og få læst op
- "Børnestave" med jokertegn
- Skrive historier ned alderssvarende ordforråd.
- Læse alderssvarende digitaliserede tekster
- Læse på Internettet
- Øve læsehastighed
- Få kontrol på egen læsning.

Mellemtrinnet – dansk

- Læse alderssvarende tekster uanset læseniveau
- Læseforståelse, både skøn – og faglitteratur
- Kontrol af læsekorrekthed
- Hastighedstræne læsehastighed, slå evt. højtalerne fra
- Læseforståelse – slå ukendte ord op i "Ordbogsværktøjet"

- Træne staveregler med alternative ordforslag
- Kontrol af stavning
- Skrive med alderssvarende ordforråd.

Mellemtrinet – andre fag

- Læse digitaliserede engelske eller tyske tekster
- Skrive på engelsk eller tysk med prædiktion
- Læse eller skrive faglige tekster i natur og teknik
- Læse på Internettet
- Hjælp til tekststykker i matematik
- Arbejde med projekter efter interesse og ikke efter læsefærdigheder.

Sluttrinet – dansk

- Mulighed for, at ALLE kan læse klassens tekster
- Kontrol af egne skriftlige produktioner
- Stavetræning
- Læsehastighedstræning, evt. uden lyd
- Brug "Ordbogsværktøjet" til ordbøjning og betydningsordbog.

Sluttrinet – andre fag

- Hjælp til læsning af tekster i alle fag
- Brug af ordforslag til skriftlig engelsk
- Brug af ordforslag i skriftlig tysk
- Udtalekontrol i sprogfagene.

Mulige læseaktiviteter

- "Læse" en bog ved at skrive af og få læst op
- Læse alderssvarende digitaliserede tekster
- Fokus på læseforståelse
- Fokus på læsehastighed
- Fokus på læsekorrekthed – kontrol af egen læsning.

Læse og skrive

- Åbn et nyt Word-dokument og CD-ORD
- Sæt V ved prædiktion i CD-ORD's ordforslag
- Sæt V ved "læs op under skrivning"
- Vælg strategi.

"Læse" en bog

- Vælg en bog med passende lixtal
- Vælg stemme
- Skriv af fra bogen
- Vælg "fra markør"
- Vælg strategi, fx "læs bogstav, ord og sætning" eller "læs sætning ord for ord"
- Læs først – kontroller med dobbeltklik.

Fokus på læseforståelse

- Indstil hastigheden til den enkelte elev
- Brug en alderssvarende digitaliseret tekst med tekstbokse til ordforklaring
- Forforståelse
- Læs hele teksten "fremad ord for ord"
- Læs igen. Vælg: "Læs sætning ord for ord" – marker og forklar svære ord
- Øve genfortælling: Vælg "læs afsnit ord for ord"
- Markér "nøgleord" m. farve
- Slå ord op i "Ordbogsværktøjet" ved at dobbeltklikke på ordet.

Fokus på læsehastighed

- Vælg en digitaliseret tekst på elevens niveau for selvstændig læsning (min. 90 % rigtighed)
- Vælg "læs fremad ord for ord"
- Sæt hastigheden lidt højere end eleven er vant til
- Lav en logbog til elevens læsning. Husk dato!

Fokus på læsekorrekthed - kontrol af egen læsning

- Vælg en digitaliseret (kendt) tekst på elevens undervisningsniveau (80-90% rigtighed)
- Eleven læser selv – søger hjælp ved at dobbeltklikke på svære ord
- Markér evt. de svære ord med farve
- Print ud til logbog - husk dato!
- Indtal læsningen på computeren ved hjælp af pc'ens lydoptager. Gem som lydfil.

Mulige skriveaktiviteter

- Skrive vrøvlehistorier med prædiktion
- Skrive eksperimenterende
- "Børnestave" med jokertegn
- Skrive historier med alderssvarende ordforråd
- Træne stavning med alternative ordforslag
- Kontrol af stavning.

Vrøvlehistorier med prædiktion

- Vælg "Dansk – mini"
- Åbn Ordforslag
- Vælg "under skrivning": Læs ord og sætning
- Skriv ved at vælge 1. ord i ordforslag
- Skriv ved at vælge frit blandt ordforslagene
- Få historien læst op.

Eksperimenterende skrivning

- Eksperimenterende skrivning: Hvad siger "ordet"?
- Rim-analogier: Hvad betyder det, når konsonanten/vokalen ændres?
- Kort/lang vokal: Hvad betyder det, når konsonanten fordobles?
- Skrive svære ord – hvad siger de?

Skrive alderssvarende

- Sæt v ved "alternative forslag"
- Skriv med strategien: Læs ord og sætning.
- "Børnestav" vha. jokertegnet *
- Skriv ud fra et billede
- Opret ordbøger
- Arbejde med historierne i "[Den Talende Bog](#)" med skrivestøtte.

Staveaktiviteter

- Vælg ordbog efter elevens niveau
- Åbn ordforslag
- Alternative forslag skal være v
- Ideerne er udarbejdet af Lenni Gottlieb
- Kontrol af skrivning: først skrive uden ordforslag, derefter kontrollere med ordforslag og oplæsning
- Fokuser på / indstille bestemte fejltyper
- Åbn ordforslagsboksen
- Skrive med jokertegn * "Skriv det du gerne vil – ikke kun det, du kan stave til"
- Træne staveregler: fx enkelt el. dobbelt konsonant? Hvad er udtaleforskellen?
- Bruge jokertegnene _ og # (_ for ukendte enkeltbogstaver, # hvis eleven ved, hvad ordet skal slutte på). Hvilke ordforslag kommer frem?
- Fokus på endelser.

1. klasse	Lix 5-10
2. klasse	Lix 10-15
3. klasse	Lix 15-20
4. klasse	Lix 20-25
5. klasse	Lix 25-30
6. klasse	Lix 30-35
7. klasse	Lix 35-40
8. klasse	Lix 40-50
9. klasse	Lix 50-60

Elevernes træning i læsehastighed og beherskelse af tekster i stigende sværhedsgrad er af afgørende betydning for den kontinuerlige læselæring. Derfor må læsehastigheden have

opmærksomhed, og der må med forskellige teknikker og øvelser fokuseres på, at hastigheden afpasses efter det læste- og øges hensigtsmæssigt.

Lixallet giver god fornemmelse af tekstens sværhedsgrad. Som udgangspunkt er det en god ide at sikre sig, at eleven kan læse ca. 90% af ordene i en tekst helt uden problemer. Det er let at kontrollere. Tæl 100 ord op af en tekst, lad eleven læse det højt. Har eleven svært ved at afkode mere end 10 ord, er teksten for svær.

En elevs læsehastighed er som udgangspunkt ikke nær så vigtig, som elevens læseforståelse. Men læsehastigheden er bestemt ikke ligegyldig, ikke mindst set i relation til læsemængden på de større klassetrin. Formlen for udregning af elevens læsehastighed er følgende.

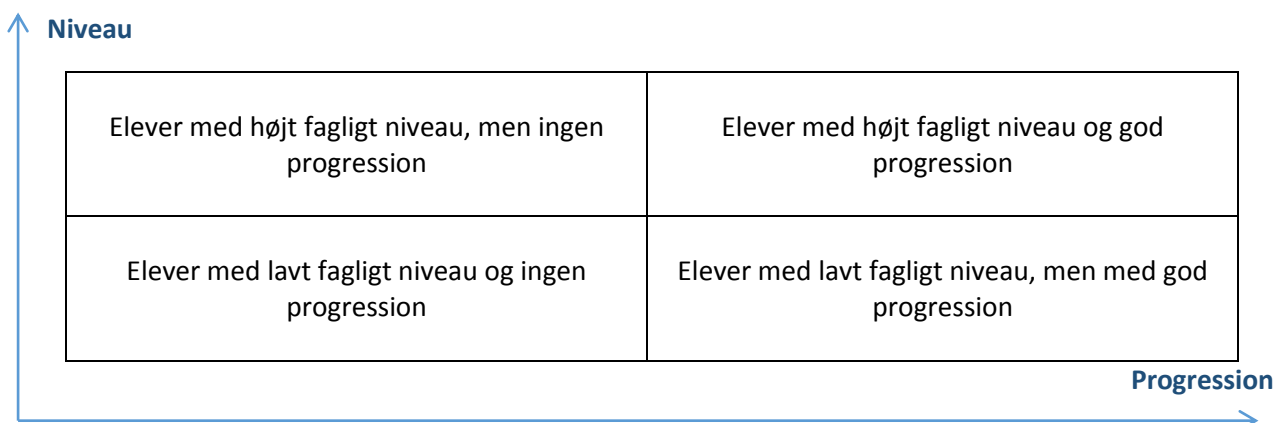
Antal ord

_____ **X 60** eller x 10 – alt afhængig af om det er pr. min. eller pr. 10 sek. du vil måle.

Antal sek.

2. klasse	80 - 120 ord/minut eller 13 - 20 ord/sek.
3. klasse	120 - 150 ord/minut eller 20 - 25 ord/sek.
4. klasse	150 - 180 ord/minut eller 25 - 30 ord/sek.
5. klasse	180 - 200 ord/minut eller 30 - 33 ord/sek.
6. klasse	200 - 220 ord/minut eller 33 - 36 ord/sek.
7./8. Klasse	220 - 300 ord/minut eller 36 - 50 ord/sek.
8./9. klasse	300 - 450 ord/minut eller 50 - 75 ord/sek.

	Emne til drøftelse	Kommentarer
1.	Gennemgang af data	Data indsamles før konferencen af lærer og læsevejleder i samarbejde. Brug med fordel flere datakilder, men prioriter så I ikke sidder med for mange data.
2.	Samtale om data	Se efter tendenser, forskelle (gab), progression generelt og på enkelt elever og sammenlign niveau og progression (se model nedenfor). Brug beregneren til nationale test. Spørg til hvad eleverne har brug for at lære – og hvad læreren har brug for at gøre for at fremme dette.
3.	Drøftelse af elever i vanskeligheder	Gå i dybden med elever der ikke er i progression eller er i vanskeligheder i forhold til læselæringen. Brug Gladsaxe Læseformel; hvor ses vanskelighederne?
4.	Handlinger i forhold til hele klassen/årgangen	Udarbejd en plan for den kommende periodes læselæring; hvad skal læres (mål), hvordan skal læreprocesserne tilgodese dette? Hvordan følges der op (evaluering) og hvordan inddrages eleverne (synligt lærende elev/feedback)
5.	Handlinger i forhold til enkelte elever (handleplan)	Udarbejd en plan for den kommende periodes læselæring; hvad skal denne elev særligt have fokus på at lære (mål), hvordan skal læreprocesserne differentieres? Hvordan følges der op (evaluering) og hvordan inddrages eleven (synligt lærende elev/feedback)
6.	Aftaler og opfølgning	Hvem gør hvad? Hvad har lærerne brug for, fra læsevejleder? Hvordan dokumenteres indsats og progression? Hvornår følges der op?

Bilag 6: Skabelon til handleplan for læselæring i almen undervisning

Handleplan for læsning for:
Periode:
Kompetencemål:
Færdigheds- og vidensmål der er i fokus:
Status for klassen:
Læringsmål for klassen (differentierede/solotaksonomier/Rubrik):
Tiltag:
Tegn på læring:
Materialer og aktiviteter:
Særlige opmærksomheder, metoder eller faglitteratur, der kan understøtte indsatsen

Til elever i læsevanskeligheder anbefales det at bruge hele eller dele af ROALs (Samrådet for ordblindhed og andre læsevanskeligheder) handleplan, der kan downloades på deres hjemmeside:

http://roal.dk/new/wp-content/uploads/2015/03/ROAL_handleplansskabelon.pdf

Da denne er forholdsvis omfattende følger her en mere enkel handleplan:

Handleplan for elever i læsevanskeligheder

Navn:

Lærer:

Dato:

	Kompetencer	Konkrete mål	Midler	Evaluering
Læsning:				
Skrivning:				
Stavning:				
Læseforståelse:				
Brug af kompenserende hjælpemidler:				
Motivation:				
Arbejds måde og indsats:				

Bilag 8: Vejledning til ansøgning om optagelse på – og visitation til læseskolen

Find det konkrete ansøgningsskema på FOKUS, når I skal ansøge om optagelse på læseskolen. Dette er blot en beskrivelse af proceduren og lidt om krav til indhold.

Ansøgningsprocedure

Ansøgningsprocessen begynder i skolens kompetenceteam eller tilsvarende ledelsesforum, der beslutter, at det er relevant at indstille en elev til Læseskolen. Beslutningen sker på baggrund af ledelse, psykolog, testlærer, tale-hørelærer og elevens læreres vurderinger af, at elevens vanskeligheder med læse-skriveindlæring primært skyldes ordblindhed og ikke andre vanskeligheder, og at skolens egne muligheder for at tilgodese elevens læringsbehov er udtømt. Skolens ledelse har ansvaret for, at elevens forældre inddrages i beslutningen om ansøgning.

- Testlærer udfylder "Bilag 1" ud fra sin udredning af elevens aktuelle læse-skrivefærdigheder. Testlærer skal rådføre sig med læsekonsulenten om udredningen og konklusionerne på denne.
- Læsekonsulent kan udfylde "Bilag 2", og herved foretage en udredning af elevens sproglige forudsætninger. Dette gøres kun hvis det vurderes, at elevens sproglige vanskeligheder er væsentlige at afdække og redegøre for i forhold til ansøgningen.
- Elevens lærere skriver de lærerudtalelser om elevens aktuelle læringsituation, som ønskes i ansøgningsskemaet.
- Psykolog udarbejder herefter samlet pædagogisk psykologisk vurdering (ppv) på baggrund af lærerudtalelserne og konklusionerne i "Bilag 1" og "Bilag 2" samt psykologens information om eleven.

Skoleleder påtegner det færdige ansøgningsskema med sin begrundelse og underskrift og fremsender ansøgningsskemaet samt Bilag 1 og Bilag 2, til visitationsudvalget i PPR ledet af PPRs leder.

Hvilke elever kan indstilles?

Eleven skal gennem en eller flere sammenhængende perioder have modtaget en særlig undervisningsindsats på hjemskolen, målrettet elevens læse-skrivevanskeligheder. Indhold og effekt af denne indsats skal være grundigt beskrevet i ansøgningen.

Eleven skal trods skolens målrettede indsats fortsat vurderes at have specialundervisningsbehov. Læsehandicappet må ikke være forårsaget af tosprogethed. Eleven skal vurderes at kunne profitere af det intensive, målrettede undervisningstilbud på Læseskolen. Både barn og forældre skal være motiverede for læseklasse eller læsekursus med de særlige krav, der her stilles til arbejdsindsats og forældreopbakning.

Lærernes udtalelser beskriver

- Elevens sociale, emotionelle og faglige funktion/styrkesider i forskellige sammenhænge i skolen (Vedlæg gerne konklusion på "Mig og Skolen II (MOS II)
- Elevens faglige standpunkt/styrkesider i dansk og matematik eller anden beskrivelse af hvordan eleven oplever sig selv
- Om undervisningen i klassen:
  - Hvordan er undervisningen differentieret i forhold til elevens særlige behov?
  - Hvordan arbejdes i klassen? Organisationsformer, arbejdsformer, materialer
  - Skolens særlige indsats i forhold til barnets vanskeligheder:
  - Hvad har været forsøgt for at mindske/imødekomme vanskelighederne (pædagogik, metoder, materialer mv.)?
  - Hvad har barnet profiteret af – og hvordan?
  - Vedlæg handleplan.

I Fælles Mål anvendes forskellige begreber i forbindelse med læsning. I faglitteratur om læsning anvendes udtrykkene af og til forskelligt, og for at gøre det klarere følger her en definition af de enkelte begreber, sådan som de anvendes i Fælles Mål (jf. <http://www.emu.dk/modul/vejledning-faget-dansk>).

Læsestrategier er bevidst anvendte fremgangsmåder, som anvendes med henblik på at tilgodese et bestemt formål/og eller bestemt læsemåde. Læsestrategier kan betragtes som det overordnede begreb med to underordnede kategorier:

Ordlæsestrategier (afkodning og sprogforståelse) anvendes med den hensigt at genkende det enkelte ord. Der kunne være tale om lydstrategier (fokus på bogstavernes udtale i ordet), visuelle strategier (fokus på ordenes dele) og kontekstrelaterede strategier (fokus på ordenes betydning i sammenhængen).

Læseforståelsesstrategier er en mental aktivitet, som læseren anvender for at kunne forstå en tekst før, under og efter læsning. Den gode læser veksler ubevidst mellem en række forståelsesstrategier ved læsning af en tekst: Det kan være at aktivere sin baggrundsviden, at stille spørgsmål til teksten, at anvende sin viden om teksttypen for derved lettere at kunne forstå den sproglige opbygning og koblingerne i teksten.

Den svage læser har et meget lille repertoire af læseforståelsesstrategier, og hvis den valgte strategi ikke hjælper til forståelse, vil den svage læser i stedet ofte vælge at læse videre i teksten, selvom forståelsen svigter. Læseforståelsesstrategierne kan intensiveres for begge grupper gennem undervisning.

Læseforståelse involverer såvel sproglige som kognitive processer, som interagerer under læsningen, mens læseren søger at udtrække og skabe mening med skrevet tekst.

Læseformål er vigtigt - og nødvendigt, at alle tekster ikke læses ens. Eleven skal sammenholde teksters formål og indhold med læseformål. Læsemåde, læseteknik og læseforståelsesstrategien afhænger af, hvad formålet er med læsningen. Er det at skaffe sig et hurtigt overblik over indholdet i en tekst for at se, om det er relevant at fordybe sig i den? Er det at søge efter ny viden og lære nyt? Eller er teksten valgt for at få en god oplevelse?

Læsemåder er den måde, læseren vælger at læse en tekst på. Ud fra sin baggrundsviden og forventninger om genrer vil det være forventeligt, at man fx læser en kageopskrift som en anvisning og ikke som et digt, eller en novelle som fiktion og ikke som en virkelighedsbeskrivelse.

Man kan også vælge at gå på tværs af traditionelle konventioner for at tilgodese bestemte læseformål. Man kan for eksempel vælge at læse en novelle med det formål at afdække, hvordan en bestemt epoke beskriver børn, eller man kan vælge at læse flere digte af en lyriker for at undersøge særlige sproglige forhold.

Læseteknikker er en metode, læseren kan anvende i sin læsning for at tilgodese forskellige læseformål. Læseteknikker er fx:

- at skimme en tekst for at undersøge, om den kan bruges til et bestemt formål
- at tage notater for at huske en tekst
- at opstille vigtige informationer fra teksten i grafiske modeller for at skabe sig overblik over sammenhænge i teksten
- at punktlæse for at finde ud af, om en tekst handler om det, man søger efter
- at nærlæse passager for at fokusere på tekstens sprog og detaljer
- at fragmentlæse, når det gælder skærmtekster, fx hjemmesider, hvor den grafiske opsætning leder en rundt i forskellige dele af teksten
- at surfe på internettet ved at gå fra den ene side til den næste gennem hyperlinks for at undersøge, hvilken der eventuelt kan bruges til et bestemt formål
- at søge på internettet ved hjælp af en søgemaskine og ud fra formulerede søgeord i forhold til tekstens formål og informationsbehov.

Relevante links

- **EMU Danmarks Læringsportal:**
www.emu.dk
- **Fælles mål:**
www.emu.dk/omraade/gsk-laerer/ffm/dansk
- **Folkeskoleloven og tilhørende bekendtgørelser:** www.retsinformation.dk
- **Prezi med Gladsaxe Læseformel:**
http://prezi.com/6rauuvmen8gr/?utm_campaign=share&utm_medium=copy&rc=exoshare
- **Jeppe Bundsgaards udvidede læseformel på DanskLærerforeningens forlag Systimes hjemmeside:**
<https://fl-stx.systime.dk/index.php?id=233>
- **ROAL, Samrådet for ordblindhed og andre læsevanskeligheder:**
http://roal.dk/new/wp-content/uploads/2015/03/ROAL_handleplansskabelon.pdf
- **Om tosprogede elever:**
www.emu.dk/modul/styrk-tosprogede-elevers-faglighed
- **Gladsaxe Dagtilbudspolitik 2016:**
http://www.gladsaxe.dk/kommunen/politik/planer_politikker_og_visioner/familie_boern_og_unge/dagtilbudspolitik_2016
- **Om DAP i Gladsaxes dagtilbud:**
http://www.gladsaxe.dk/Files//Files/BKF/Dagtilbud_og_sundhed/Dagtilbud/DAP-i-teoretisk_perspektiv-2011-web.pdf

**Det duer ikke at samle
al læsetræning til om søndagen.
Der skal læses lidt hver dag!
Det hjælper ikke, at børste tænder
3 timer mandag morgen,
fordi du skal til tandlægen-
Hvis du ikke har børstet lidt hver
dag, så får du huller alligevel!
Sådan er det også med læsning.
Læser du ikke regelmæssigt,
så får du huller.**